

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
8/5124

rAntGroen

Kale Inktzwam (*Coprinus atramentarius*)

Ganzencursus

Behaagactie 2003

*Vogeltrekweekends:
Zeeland en
Lac du Der*

*Onze natuurgebieden:
Fort 7 en
Hobokense Polder*

AFZENDER en VU:
Luk Smets
J. F. Kennedylaan 22
2630 Aartselaar
Afgiftekantoor Antwerpen X

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

Website

Afdelingswebsite: www.natuurpunt.be/zuidrandantwerpen

Website Hobokense Polder: www.jama.be/whop

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coördinator Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - hugo.waeterschoot@wanadoo.be
Daniella Van Peel, Secretaris en Coörd. Communicatiewerkgroep
03/827 85 16 - daniella.van.peel@skynet.be
Luk Smets, Penningmeester, Ledenadministratie en Website
03/289 73 66 - luk.smets@pandora.be
Johan De Ridder, Conservator Fort 7
0485/91 13 86 - johan.deridder@vlm.be
Peggy Beers, Conservator Fort 7
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com
Johan Baetens, Conservator Fort 7 en Studiewerkgroep
03/281 78 59 - johan.baetens@yucom.be
Bert Mertens, Conservator Hobokense Polder
03/366 13 60 - bert.mertens@village.uunet.be

Danny Jonckheere, Voorzitter Kern Hobokense Polder
03/828 64 03 - jonckheeredanny@vt4.net
Wim Mertens, Secretaris Kern Hobokense Polder
03/216 93 62 - wim.a.mertens@skynet.be
Ria Thys, Coördinator Educatieve werkgroep
03/289 73 66 - ria.thys@pi.be
An Caers, Administratie werkingsprogramma
03/458 34 80 - an.caers@pandora.be
Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen
03/288 81 07 - cvdx@pandora.be
Hilde Vangrunderbeek, Coördinator Agenda
03/457 97 51 - hildevangrunderbeek@skynet.be
Ronald Van den Bossche, Penningmeester Hobokense Polder
03/825 13 47 - ronald.vandenbossche@pandora.be

Redactie rAntGroen

Uiterste inzenddata voor artikels: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Johan Baetens Hoofdredacteur, Fort 7-nieuws, Studie en Dierwaarnemingen
Ria Thys Lay-out, Educatieve artikels en Kinderhoek
Luk Smets Bestuursberichten
Peggy Beers Correctieadvies

An Caers Activiteitenagenda
Catherine Vandercruyssen Cursussen
Danny Jonckheere Hobokense Poldernieuws
André De Mul Verslagen
03/828 70 32 - andre.demul@belgacom.net

Contactpersonen geleide wandelingen in onze natuurgebieden

Fort 7: Tuur Wuyts, 03/449 99 11 Keuze uit natuur- of monumentwandeling.

Hobokense Polder: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60 - walter.vandeweyer@pandora.be. De polderwandelingen worden verzorgd door VMPA-Hoboken en zijn in de agenda aangegeven met .

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 17,5 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Abonnementen: leden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Indien men voor beide tijdschriftenopteert, betaalt men 32 euro, lidgeld inbegrepen.

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 5 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname

aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico. Roken in ons clublokaal De IJsvogel is niet toegestaan.

Inschrijving voor de autobustochten: gepensioneerden betalen het tweede bedrag, het derde bedrag is voor jeugdleden en personen tot 21 jaar.

Wie laattijdig toch nog mee wil, gelieve enkel de penningmeester op te bellen. Hij alleen kan u zeggen of er nog plaats is in de autobus.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, gelieve zo

vlug mogelijk de penningmeester te verwittigen, zodat mensen die eventueel op de wachtlijst staan, kunnen verwittigd worden. Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibussen.

Annulatie: enkel wie om een ernstige reden niet kan deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf verwittigt, heeft recht op terugbetaling.

Annulatie bij weekends en reizen: bij afzegging zonder geldige reden dient er steeds 10% van de totale prijs te worden betaald. Bij afzegging zonder geldige reden binnen de maand voor de reis of het weekend dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%. Het bestuur oordeelt of de reden geldig is.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening: **979-9767547-40** van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.
Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Natuurstudie in de buurt : niet alleen een kwestie van nemen, maar ook van geven !!

Vermoedelijk was je een beetje verrast wanneer je de titel van deze intro las. En ik steek het niet onder stoelen of banken: dit was uitdrukkelijk de bedoeling. Inderdaad, ik had graag even je aandacht willen vragen voor een belangrijk punt rond natuurstudie : **kennen we onze eigen streek wel voldoende ?**

Onze afdeling heeft een lange en goede reputatie uitgebouwd omtrent het inrichten van natuurstudietochten naar allerlei interessante gebieden in dichte en verre omgeving. We zijn hierbij zowat van alle markten thuis: van macro-invertebraten en insecten, over planten, paddestoelen, korstmossen en vogels, noem maar op ! We richten niet alleen dagexcursies in, maar ook week-ends. In dit kader was het mij bijvoorbeeld opgevallen dat we het afgelopen trimester niet minder dan 3 weekends binnen een tijdsspanne van één maand hebben georganiseerd.

Spijtig genoeg zijn we (voorlopig althans) iets minder actief op het vlak van **natuurstudie wanneer het ons eigen afdelingsgebied betreft**, mogelijks met (grote) uitzondering van de natuurgebieden die we beheren : Hobokense Polder en Fort 7. Nochtans is er heel wat te beleven op ons grondgebied, getuige de belangstelling en de waarnemingen op onze fietstocht te Hove van enkele maanden geleden. Op het grondgebied van onze afdeling komen immers nog hoogst interessante zaken voor, zoals vele plekken met een mooie voorjaarsflora, zeldzame plantensoorten, een vrij uitgebreide populatie amfibieën, vleermuizen, roofdieren, vogels, inclusief verschillende roofvogelsoorten.

Vandaar mijn oproep via deze intro aan éénieder die zich met natuurstudie bezig houdt: **laat ons meer aandacht besteden aan het inventariseren van de resterende natuurwaarden op ons grondgebied**. Op deze manier kunnen we een belangrijk steentje bijdragen aan de maatschappij door deze gegevens op een correcte en gestructureerde manier aan te leveren. Gemeentes schreeuwen zowaar om deze gegevens, bovendien zijn ze meer dan nodig voor het uitstippelen van natuurwaardekaarten en andere belangrijke beleidsinstrumenten om deze resterende natuurwaarden op zijn minst te behouden of uit te breiden. Laten we a.u.b. niet het principe van "wie niet weet, niet deert" hanteren, maar constructief bijdragen aan de natuurbescherming, ook in onze streek !

In dit kader wil ik dan ook maximale ondersteuning verlenen aan een aantal initiatieven die op de tekenplank liggen van enkele van onze leden. Zo doktert Johan Baetens op een makkelijk te hanteren "data base" (electronisch bestand om gegevens te stockeren), waarin we waarnemingen op een vlotte manier kunnen introduceren en registreren, we hebben een aantal themacursussen gehouden verbonden aan excursies in de streek (mossen, planten, insecten, ...), ...

Het mag niet alleen bij deze zaken blijven, meen ik. Ik zou aan iedereen willen vragen om zijn/haar steentje bij te dragen. Het melden van waarnemingen kunnen we zeker verder uitbouwen en stimuleren, meer natuurstudieactiviteiten organiseren in eigen streek, de opvolgingstochten van cursussen gebruiken om tot een inventarisatie te komen van de meer gespecialiseerde soorten, ...

Ik ben er zeker van dat de Natuur in onze streek er op de lange duur beter van wordt, door dit steentje terug te geven aan de maatschappij ! Vandaar de titel van dit artikel.

Hugo

4de kwartaal 2003

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd.
- = Kindvriendelijke tocht.
- = Wandelingen, waarbij dit logo vermeld staat, zijn opgenomen in de VMPA-wandelkalender

Zo. 5 okt. 2003	Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht naar de Ardennen dd. 19 okt. 2003
-----------------	--

Zo. 5 okt. 2003	Zangvogeltrek in de Hobokense Polder: Europese Vogelkijkdagen	
7.00 u	Gids: Hobokense Poldergidsen	
	Leiding: Danny Jonckheere	03/828 64 03

Vandaag vroeg uit de veren! Tijdens het weekend van de Europese Vogelkijkdagen blijven we in eigen regio, meer bepaald in ons natuurgebied de Hobokense Polder. Op het hoogtepunt van de trek (vooral voor zangvogels) en onder deskundige leiding van prima vogelkenners, valt daar echt

wat te beleven voor al wie de ogen en de oren wijd open zet.

Afspraak: om 7 u aan het station Hoboken-Polder (einde Berkenrodelei). Einde omstreeks 11 u. Wandelaafstand: ca. 5 km. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgids

Zo. 12 okt. 2003	Herfstspeurtocht in Fort 7	
14.00u	Gidsen en leiding: Ria Thys	03/289 73 66
7j t.e.m. 14j 	Nancy Geldhof	03/827 55 44

Keuleuk! Een namiddagje dwalen door het prachtige gebied van Fort 7!!!

De natuur toont zich in de herfst wel heel mooi. We gaan kijken naar herfstvruchten (bessen, zaden, paddestoelen, ...) en zoeken ook naar diersporen (drolletjes van konijnen, aangevreten noten, pootafdrukken, braakballen, ...). We gaan na hoe het bos en alles wat er in leeft zich voorbereidt op de komende winter. En na onze speurtocht wordt het tijd

om nog een uurtje in het lokaal De IJsvogel door te brengen voor een toffe doe-activiteit.

Afspraak: om 14.00u in Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk. Einde voorzien om 17.00u. Meebrengen: laarzen en één euro (voor een drankje en knutselmateriaal). Eventueel een loepje.

Zo. 12 okt. 2003	Herfstwandeling in Fort 7	
14.00u	Gidsen: Luk Smets	03/289 73 66
	Tuur Wuyts	03/449 99 11

Speciaal voor de ouders, maar ook voor al onze geïnteresseerde leden!

Terwijl de kinderen zich Sherlock Holmes wanen, geven we u de kans kennis te maken met ons schitterend natuurgebied in volle herfststooi. Hoe bereidt de natuur zich voor op de nakende winter? Welke inspanningen levert onze trouwe beheersploeg om de natuurlijke evolutie in Fort 7 zo optimaal mogelijk te ondersteunen?

U bent van harte welkom om met al uw zintuigen te komen genieten van ons natuurgebied.

Afspraak: om 14.00u in Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk. Aantal te wandelen km: ca. 3 km. Einde voorzien om 17.00u. Wie het wenst kan na afloop een verfrissing of warme drank aankopen in ons lokaal De IJsvogel. Meebrengen: stevig schoeisel (laarzen bij vochtig weer) en indien mogelijk verrekijker.

Za. 18 okt. 2003	Open beheersdag in Fort 7	
9.00 u	Leiding: Peggy Beers	0485/52 81 25

In oktober wordt er traditioneel gestart met de beheerswerkzaamheden in ons natuurgebied. Elke zaterdag wordt er gewerkt van 9 tot 12 u en dit de hele winter lang. De laatste werkdag is voorzien op zaterdag 6 maart 2004.

Wil je mee de handen uit de mouwen steken, kom dan gerust eens af.

Afspraak: De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 in Wilrijk om 9 u. Meebrengen: werkhandschoenen en stevig schoeisel.

Zo. 19 okt. 2003 **Wandeling in de Hobokense Polder**
 9.30u ☺ Gidsen: Gilbert Van Ael en An Balemans
 Leiding: Annie Vandeweyer-Van Zwieten 03/828 37 60

De herfst is al een maand ver. Tijd dus om eens te kijken hoe de bomen hun bladeren verkleuren. Mogelijk zijn er veel bladeren afgevallen, maar dit kan alleen maar ten goede komen van de paddestoelen die de nog voedselrijke substantie verder gaan afbreken. Voor paddestoelen is het dan ook het hoogseizoen. Bessen en zaden wachten op het

moment dat ze verspreid gaan worden door allerlei dieren en de wind. Dus zoals altijd in de natuur is het meer dan de moeite waard om te genieten van dit alles.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 9.30u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogel- en/of plantengids. Einde rond 12.30u.

Zo. 19 okt. 2003 **Busuitstap naar de Boven-Ourthe**
 7.00u 🚌 Gids: Jan Van Assche 0495/30 97 58
 Leiding: Moniek Van den Bergh 03/457 54 49

Onze gids Jan heeft een zeer mooie herfstwandeling in de streek van de Boven-Ourthe uitgestippeld. De bus zet ons af in Ollomont (gemeente Nadrin) aan een Romaanse kerk uit de 12e eeuw. Ons wandeltraject volgt een Ardense rivier, maar we wandelen ook heel wat door de bossen. Gezien het tijdstip van het jaar kijken we uiteraard naar paddestoelen en mossen (een boekje met tekeningen van mossen uit de "Landwehr" is verkrijgbaar bij de gids). Uiteraard is er ook voor de vogelliefhebbers zeker wat te beleven.

's Middags picknicken we op het terras van hotel-restaurant Belvédère aan "Le Herou" (gemeente Nadrin).

Onze rondwandeling eindigt in Nadrin rond 16.30u waar

de mogelijkheid bestaat de dag af te sluiten met een koud of warm drankje alvorens de bustocht richting Antwerpen aan te vatten.

Afspraak: Wie mee wil, **stort vóór 5 oktober 2003** 14,5 - 13 - 11,5 euro op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "Boven-Ourthe", naam en opstapplaats. We vertrekken per bus om 7.00u aan de Kioskplaats te Hoboken, om 7.15u aan de Bist te Wilrijk en om 7.30u aan het station Oude God te Mortsel. We komen in omgekeerde volgorde terug vanaf 19.00u.

Mee te brengen: picknick, ev. drank voor onderweg, kijker, vogelgids, paddestoelen- en mossengids, fototoestel en laarzen bij regenweer.

Vr. 31 okt. 2003 **Prullaria van Cap Gris Nez**
 20.00u Gids: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

De golven, beestjes, wieren en ander strand- en kustgespuis van het herfstweekend van Cap Gris Nez, klinken waarschijnlijk (en hopelijk) je nog steeds als muziek in de oren. Om het concert in schoonheid te beëindigen organiseren we vanavond een ware "weekendreunie". Naast de hopelijk veelvuldige foto- en diakiekjes bekijken we het meegebrachte materiaal

Trapgevel

zoals schelpen, wieren, fossielen en voor diegenen die het echt niet laten konden rotsen en zandzakjes. Je merkt het al, benevens educatief, wordt het vast en zeker een gezellige avond. Voor dit laatste rekenen we alvast ook op jouw medewerking. Het einduur is dus eerder als indicatief te beschouwen en hangt ten volle af van de atmosfeer!

Afspraak: We komen bijeen om 20.00u aan Lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk. Het einde is voorzien omstreeks 22.30u.

Za. 8 nov. 2003 **Paddestoelen in Schildehof**
 8.45 u ☺ 🚗 Gids: Catherine Vandercruyssen 03/288 81 07
 Leiding: Lydia Peeters 03/457 65 82

Het paddestoelenseizoen is al goed op dreef. Deze boeiende organismen hebben al tijdens vele wandelingen onze nieuwsgierigheid aangewakkerd. Tijd om ze even van dichterbij te bewonderen. Vandaag gaan we er ons dus intens op toeleggen.

Afspraak: om 8.45 u aan de Bist in Wilrijk (kostendelend vervoer) of ter plekke na telefonische melding aan gids/leiding. Het einde is voorzien om 12.15 u ter plaatse. Aantal te wandelen kilometers: 1 km.

Meebrengen: loepje en paddestoelengids.

Za. 8 nov. 2003 **Beheerdag Oeyvaersbosch**
 9.30 u Leiding: Ivan Bogaerts 03/887 16 46

Vorig jaar kregen we van de gemeente Aartselaar een brede houtkant in beheer, die de buffer vormt tussen industriegebied en landbouwzone De Reukens. Meer info over dit

gebiedje vind je in rAntGroen 2 en op onze website. Wij voeren een gedifferentieerd beheer gericht op de ontwikkeling van de houtkant als visuele buffer, maar met behoud

van open stukjes bloemrijk grasland. Staat vandaag op het menu: maaien van grasplekjes, afvoeren van het maaisel, verwijderen van distels in de randzone, verwijdering van enkele afgestorven boompjes.

Praktisch: We werken van 9.30 u tot 12.00 u en van 13.30 u tot 16.00 u. 's Middags gezamenlijke picknick. Uiteraard is hulp voor een halve dag ook zeer welkom. Meebrengen: laarzen en werkhandschoenen, picknick. Wij zorgen voor het nodige gereedschap en voor soep.

Za. 15 nov. 2003

9.00 u

DAG VAN DE NATUUR !

Natuurbeheerdag in de Hobokense Polder i.s.m. JNM

Coördinator Natuurpunt: Danny Jonckheere

03/828 64 03

Coördinator JNM: Bram Moeskops

03/239 66 59

Een natuurwerkdag speciaal voor kinderen en jongeren vanaf 8 jaar. Ook de Communicatiewerkgroep werkt mee

aan deze dag.
Meer info in de Kinderhoek !

Zo. 16 nov. 2003

8.15 u

Vogeltocht rond het Veerse Meer en de Oosterschelde

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

Leiding: Tuur Wuyls

03/449 99 11

Voor deze vroegwintertocht starten we de waarnemingen in de Ierzeke Moeren, oude reliëfrijke weilanden, tevens het beste ganzengebied van Zuid-Beveland met o.a. veel Kolganzen. Dan de Zandkreekdam over naar de inlagen van Noord-Beveland aan de Oosterschelde. We bezoeken daar zeker het nieuwe en mooie vogelkijkpaviljoen. Op de plassen regelmatig Geoorde Fuut en in het riet is het uitkijken naar Baardmannetjes die hier broeden en pleisteren. De schelpeneilandjes zijn favoriete broed- en H.V.P.'s (hoogwatervluchtplaatsen).

's Namiddags bezoeken we de Goudplaat op Noord-Beveland en kijken we over de Middelplaten vanaf Zuid-Beveland, beiden gelegen in het Veerse Meer.

Afspraak: vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 8.15 u op de Bist te Wilrijk (kant Districtshuis). Einde omstreeks 17.00 u ter plaatse. Wandelaafstand: ca. 5 km.

Meebrengen: verrekijker, telescoop, laarzen, warme regendichte kledij, vogelgids, picknick.

Zo. 16 nov. 2003

14.00 u

Herfstwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Michel van Megroot

03/230 88 05

Gilbert van Ael

03/827 05 10

Leiding: Annie van Zwieten

03/828 37 60

De zomer is voorbij en de herfst deed zijn intrede. Kom genieten van een prachtig palet van herfstkleuren. Bloemen zijn wel uitgebloeid, maar elke plant heeft zijn eigenaardigheden, zodat er genoeg te vertellen en te bekijken valt. Met wat geluk ontmoeten we op onze wandeling de Gallowaykoeien en de Konikpaardjes, zij zorgen voor de begrazing van een groot stuk polder.

Afspraak: aan Station Hoboken-Polder, einde Berkerodelei om 14.00 u. Einde omstreeks 17.00 u.

Meebrengen: laarzen (verplicht) bij nat weer, verrekijker, vogel - en/of plantengids.

Nieuwe bewegwijzering in de Hobokense Polder
Foto: Wim Mertens

Za. 22 nov. 2003

Actie "Behaag ... natuurlijk"

Leiding: Luk en Ria Smets-Thys

03/289 73 66

Wij vragen enkele uurtjes van uw tijd ten voordele van de natuur !

Elders in deze rAntGroen kan u uitgebreide informatie vinden over deze haagplantactie van Natuurpunt, met steun van de gemeentebesturen en milieuraaden. Het plantgoed voor onze actie wordt geleverd door een boomkweker. Het samenstellen van de pakketten gebeurt echter door werkgroepen in elke gemeente. Hiertoe vormen we met de gemeentelijke milieuraaden werkgroepen die instaan voor de samenstelling en de bedeling. Daartom zoeken we per

gemeente een tiental vrijwilligers, zowel voor de samenstelling van de pakketten als voor de bedeling van het plantgoed. Help uw vereniging de natuur promoten en geef uw naam op bij één van onderstaande coördinatoren, die u juiste plaats en uur kunnen meedelen.

Aartselaar: Luk Smets: 03/289 73 66

Edegem: Nicole Beeckmans: 03/289 21 21 (kantooruren)

Hove: Hugo Waeterschoot: 03/455 22 12

Hoboken-Wilrijk: Danny Jonckheere: 03/828 64 03

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Zo. 30 nov. 2003
9.30 u

Geleid bezoek aan Planckendael: Themawandeling "communicatie tussen dieren"

Gids: plaatselijke gids

Leiding : Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

Ooit de film "Bij de Beesten af" van Bert Haanstra gezien ? In deze helemaal niet saaie vergelijkende gedragsstudie tussen mensen en dieren viel het me steeds op hoe sterk de gedragingen van mensen nog steeds gelijken op deze van dieren. Gewoonlijk volgt daar steevast het antwoord op, ja maar mensen kunnen denken en praten. Dat is zo maar toch zijn er een aantal vaststellingen waar je niet naast kunt kijken (op beter gezegd horen). Peuters die nog niet echt kunnen praten communiceren perfect met elkaar. Ik heb het zelf ook meegemaakt hoe mijn jongste toen hij 3 jaar was met een Canadese kleuter aan het spelen was. Toen ik hem vroeg of hij die jongen wel verstond reageerde hij verbaasd: hoezo ? Ik vraag me dus meer en meer af wie het best communiceert: diegene die zonder taalafspraken elkander best begrijpen of deze die mits taalvorming met elkander een behoorlijk gesprek kunnen voeren. Het gedrag van peuters en kleuters vormt dan weer heel wat overeenkomsten met het communicatiepatroon van dieren. Zo is het bijvoorbeeld goed gekend dat Potvissen met elkaar kunnen communiceren. Een gestorven jong maakt de ganse groep

triest, ook diegene die er niet bij waren toen het jong stierf. Dieren kunnen dus behoorlijk met elkaar communiceren zonder taalafspraken. Vandaag gaat het daar precies over : hoe communiceren dieren en in hoeverre verstaan ze elkander. Ik ben er vast van overtuigd dat dit een heel boeiende morgen wordt voor jong en oud.

Zij die 's namiddags het bezoek verder willen zetten aan de dierentuin te Planckendael kunnen dit gerust aangezien het gereduceerde groepstoegangsticket de ganse dag geldig blijft. Voor diegenen die Planckendael nog nooit bezocht hebben, het is echt de moeite waard ! Persoonlijk vind ik het een mooier domein dan de Antwerpse dierentuin.

Afspraak: op de Bist op de parking voor het districtshuis van Wilrijk om 9.30 u, vanwaar we samen naar Planckendael rijden. Je kan mits voorafgaandelijke verwittiging ter plaatse aansluiten: 03/455 22 12.

Meebrengen : De toegangsprijs voor groepen bedraagt 11 euro voor volwassenen en 6,5 euro voor kinderen tot en met 11 jaar.

De wandeling is erg kindvriendelijk ! Iedereen welkom dus.

Za. 6 dec. 2003
20.00 u

Dia-avond in Zaal Steytelinck : Ooievaars zonder grenzen

Spreker: Wim Van den Bossche

Leiding: Ria Thys

015/29 72 49

03/289 73 66

Wordt dit geen feestelijke dag? 's Morgens komt de goede Sint ons verblijden, 's avonds komt de ooievaar langs! Hij brengt ons ditmaal geen wiegenkindje, maar via de persoon van Wim Van den Bossche van Natuurpunt heel veel informatie en prachtige diabeelden van de imponerende ooievaars. Binnen het wetenschappelijk project, waar Dierenpark Planckendael aan meewerkte, volgde Wim tientallen ooievaars met behulp van satellietzenders en hij kan dan ook boeiend vertellen over hun verre reizen. Wim is ook degene die zich namens Natuurpunt voor 100% geschaard heeft achter het ondersteuningsproject ter bescherming van 60.000 ha laaglandregenwoud in Sumatra. Meer info in Natuur.Blad jaargang 2 nummer 1 en op de Natuurpuntwebsite. Wim was trouwens in functie van dit project in het voorjaar nog in Sumatra.

Als bedanking voor zijn diavoorstelling hopen we hem een kleine ruggesteun te kunnen overhandigen voor het Sumatra-project. Het inkombedrag dat u betaalt, gaat na aftrek van de kosten integraal naar Wim.

Afspraak: in Zaal Steytelinck, St.Bavostraat te Wilrijk. Aankomst: 20.00 u. Einde omstreeks 22.30 u. De inkom bedraagt 2 euro.

Zo. 14 dec. 2003
8.30 u

Het Noordelijk Eiland in Wintam

Een vogeltocht voor beginnende vogelliefhebbers !

Gids : Chris De Keersmaecker

Leiding : Moniek Van den Bergh

03/887 13 72

03/457 54 49

Vanuit de Bist in Wilrijk vertrekken we met auto's naar het veer in Schelle, waar we overzetten naar het Noordelijk Eiland. In deze tijd van het jaar gaan we veel vogels opmerken : er komen er heel wat overwinteren. De bedoeling van deze tocht is dat we tijd maken om een aantal vogels van dichtbij te leren kennen. Zo geven we alle mensen de kans om de smaak van het vogels kijken te

pakken te krijgen.

Afspraak op de Bist om 8.30 u (kostendelend vervoer). Het einde is voorzien om 12 u ter plaatse.

Meebrengen : verrekijker, telescoop (indien in bezit), stevige stapschoenen, winddichte (regen)kledij en goed humeur !

Zo. 14 dec. 2003 **Knutselnamiddag voor kinderen**
 14.30 u Thema: Vogelkrans maken
 Leiding: Ria Thys 03/289 73 66
 Nancy Geldhof 03/827 55 44

Ditmaal een binnenactiviteit. In deze barre wintermaanden kunnen de vogels het wel extra-moeilijk hebben. We gaan ze een handje helpen. We maken een soort adventskrans, maar dan wel een krans met allerlei vruchten en zaden, waar de vogels heerlijk van kunnen smullen. Schitterend om zien, maar vooral een heel lekkere verrassing voor de vogeltjes.

Afspraak aan Lokaal De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk om 14.30 u. Einde voorzien om 17.00 u. Telefonisch INSCHRIJVEN is noodzakelijk bij Ria of Nancy.
 Meebrengen: 3 euro (wij zorgen voor alle materialen om de krans te maken en voor een drankje)

Zo. 21 dec. 2003 **Vogelobservatie in de Netevallei tussen Lier en Duffel**
 8.30 u Gids: Tuur Wuyts 03/449 99 11
 Leiding: Miel Lauwers 03/455 71 90

Op deze kortste dag van het jaar gaan we weer eens op wandel langs het moeras en de vijver van Anderstad, nu eigendom van Natuurpunt, langs het Strijkersbroek, een moerasbos met z'n overwinterende Ransuilen en de bosjes en het moeras t.h.v. het sluizencomplex te Duffel.
Afspraak om 8.30 u op de Bist te Wilrijk ter hoogte van

het districtshuis met eigen wagens (kostendelend vervoer). Einde voorzien rond 12 u ter plaatse. Wandelaafstand: ca. 3 km.
 Meebrengen: laarzen of stevige stapschoenen, afhankelijk van het weer, verrekijker, telescoop, vogelgids en eventueel foto toestel

Zo. 4 jan. 2004 **Vogelobservatietocht Tholen**
 8.30 u Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77
 Leiding: Rudy Vansevenant 03/457 97 51

Nu de feestdagen weer voorbij zijn duiken we het nieuwe jaar in met onze ondertussen traditionele wintertocht naar dat stukje nabije Zeeland. Staat de temperatuur op vriespunt, geen nood, we zorgen voor een opwarmertje, kwestie van het af te leren, ..., ja, we hebben dit jaar weer goede voornemens en hopen op een dito respons. Maak kennis met een verscheidenheid in landschappen, gaande van de Oesterdam, over het waterrijke natuurgebied van Scherpenisse (plan "Tureluur"!) tot de Van Haftenpolder en het Rammegors. Vorig jaar nog flink dichtgevroren en deze keer... neen, we hebben geen glazen bol! Maar je kan er op aan dat er aardig wat eenden, ganzen, zwanen, steltlopers en roofvogels voor de lens komen. Om nog maar te zwijgen over specialiteiten zoals bijv. de 4 Grote Zilverreigers en de 2 Zwarte Rotganzen van vorig jaar. Ja, dit stukje Tholen heeft de vogel- en natuurliefhebber heel wat te bieden.

Afspraak: we vertrekken om 8.30 u met eigen wagens (kostendelend vervoer mogelijk) aan de Bist te Wilrijk. Aansluiten is mogelijk om 8.50 u aan de oprit Leugenberg langs de A12 richting Bergen-Op-Zoom en om 13.30 u op de plaats van onze middagpauze (nog nader te bepalen), telkens mits de leiding te verwittigen. Het einde is voorzien omstreeks 17.00 u ter plaatse. Wandelaafstand: 5 km.
 Meebrengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, foto toestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Middelste Zaagbek

Za. 10 jan. 2004 **Vogelobservatie voor beginners in de Hobokense Polder**
 8.00 u Gids: Danny Jonckheere 03/828 64 03
 Wim Mertens 03/216 93 62
 Leiding: Annie van Zwieten 03/828 37 60

Op dit vroege uur trachten we op de verschillende plassen en zelfs op de Schelde de verschillende wintergasten te observeren en op naam te brengen. Daar dat deze wandeling voor beginners is, zullen we voldoende tijd spenderen bij het herkennen van de verschillende vogels. Deze wandeling staat ook in het teken van de maandelijkse waterwildtellingen in het gebied.

Afspraak aan Station Hoboken-Polder, einde Berkerodelei om 8.00 u. Einde omstreeks 12.00 u
 Meebrengen: laarzen (verplicht) bij nat weer, verrekijker, telescoop en vogelgids

Zo. 18 jan. 2004 **Uitstap Gent: De Wereld Van Kina en de Bourgoyen Ossemeersen**
 9.00 u Gids en Leiding : Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

's Morgens bezoeken we een opmerkelijk reservaat gelegen aan de rand van de stad Gent, langsheen de Leie en de ringvaart : De Bourgoyen Ossemeersen. Deze door de mens als "waterzieke" afgedane gronden, werden enkele jaren geleden door de plaatselijke werkgroep terug in haar oorspronkelijke staat hersteld : overstromings- en waterbergingsgebied voor de Leie. Vandaar dat vele vogels en in het bijzonder eendachtigen hier overwinteren. Het reservaat is vooral gekend voor zijn grote hoeveelheden Smienten die hier jaarlijks hun winters stekje vinden. Je mag je verwachten aan een erg mooie landschapswandeling door dit gebied.

's Middags verorberen we onze boterhammen in een ander Gents monument : "De Vooruit" . Van hieruit vertrekken we naar het Schoolmuseum Michel Thiery. Dit museum dat tegenwoordig De Wereld Van Kina heet, is zowaar een begrip maar niet door iedereen evengoed gekend. Onder-tussen werd het omgedoopt en vernieuwd. Dit museum gelegen in hartje Gent, herbergt een schat aan educatief materiaal rond mens en natuur, waaronder een mooie collectie vogels en insecten. Maar ook aspecten zoals de continentendrift en de gevolgen hiervan voor de versprei-

ding van plant en dier, komen er aan bod. In ieder en geval grasduinen we vandaag door de collectie en geef ik uitleg en toelichting bij enkele van de mooiste zalen. Aangezien de thematentoonstelling bij het schrijven van dit artikel nog niet bekend was, verwijzen we je hiervoor naar het volgende rAntGroennummer. Indien interessant lassen we dit zeker in tijdens de rondleiding. Je zal merken dat naar goede gewoonte voor een schoolmuseum, veel aandacht werd besteed aan de educatieve aspecten. We bezoeken het museum van 14.30 u tot 16.45 u.

Afspraak op de Bist op de parking voor het districtshuis van Wilrijk om 9.00 u vanwaar we samen naar Gent rijden. Je kan ook ter plekke aansluiten na telefonische melding aan de leiding. Je kan eveneens mits voorafgaandelijke verwittiging voor de namiddagwandeling aansluiten op het St.- Pietersplein te Gent omstreeks 14.45 u. Einde van de activiteit omstreeks 16.45 u ter plaatse of iets voor 18.00 u te Wilrijk.

Meebrengen : 2,5 euro inkom voor museum, picknick, kijker en eventueel telescoop en vogelgids. Laarzen zijn voor de voormiddag absoluut noodzakelijk.

De ganse dag is erg kindvriendelijk ! Iedereen welkom dus.

Zo. 25 jan. 2004 **Vogelexcursie Schouwen-Duiveland**
 7.30 u Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77
 Leiding: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24

Stond Schouwen vorig jaar nog in het teken van 50 jaar overstromingsramp, vandaag gaan we weer volop de vogeltoer op. Het afwisselend programma voorziet weer bezoeken aan gekende ganzen- en watervogelgebieden als Brouwersdam en Prunjepolder. In september zou de 3de fase gestart zijn van het natuurontwikkelingsplan "Tureluur"... , benieuwd wat het wordt. Als het winterweertje (?) het toelaat maken we een mooie wandeling langs de waterkant... je mag raden waar? Wil je Geoorde Fuut en Kuifduiker vergelijken, de mooie Brandganzen waarnemen, Zwarte Zee-eenden, Roodkeelduikers en misschien Zeehonden zien duiken, Kiekendieven in zweefvlucht bewonderen, vaststellen dat de exoten nog in

volle opmars zijn en nog veel meer... dan moet je er beslist bij zijn!! Er staat 's middags alleszins een dampend soepje te wachten, de sfeer krijg je er gratis bij.

Praktisch: Ben je ook benieuwd, schrijf je dan tijdig in door storting, voor 11 januari 2004, van 13 - 11,50 - 10 euro op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding van "Schouwen", naam en opstapplaats. We vertrekken per bus om 7.30 u aan de Kioskplaats in Hoboken, om 7.45 u aan de Bist te Wilrijk en om 8.00 u aan het station Oude God te Mortsel. We komen terug in omgekeerde volgorde vanaf 19.00 u. Aantal te wandelen km: 5 km.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel

Za. 31 jan. 2004 **Gezellig samenzijn KHOP**
 19.45 u Leiding: Danny Jonckheere 03/828 64 03
 Wim Mertens 03/216 93 62

Tussen de vele activiteiten door hebben we toch nog een gaatje gevonden om het gezellig samenzijn te laten door-gaan (nie gemakkelijk zene). Zoals steeds is dit een plezante gebeurtenis binnen de KHOP- activiteiten. In 2004 zal het niet anders zijn. We beginnen met een losse babbel en het terugzien van oude bekenden. Bij dit alles hoort natuurlijk een drankje en een hapje, je aangeboden door onze huiskoks en hun personeel. Je krijgt ook een zeer klein overzichtje van het voorbije jaar en onze plannen voor volgend jaar. Na de glazen te hebben bijgevuld is het tijd voor ontspanning. We hopen je opnieuw te kunnen boeien met iets leuks, maar dat is een verrassing?

Afspraak: traditiegetrouw vindt dit plaats in het bovenzaaltje van de Moretus in de Berkenrodelei. We komen

samen om 19.45 u. Het einde is voorzien omstreeks 23.00 u.

Terugblik op G. S. 2003 Foto: Luk Smets

Ganzencursus

Informatie over de Ganzencursus bij de coördinator Catherine Vandercruyssen,
tel 03/288 81 07,
e-mail cvdx@pandora.be - fax 03/288 81 14

Vanuit het hoge noorden komen elke winter ganzen in grote V-formaties naar West-Europa afgezakt. Verschillende soorten strijken neer in Vlaanderen en in Nederland om hier de winter door te brengen.

Al vele jaren organiseert onze afdeling een aantal winteruitstappen om deze vogels in hun overwinteringgebieden op te zoeken. Om toekomstige deelnemers aan deze uitstappen nog meer van deze tochten te laten genieten, organiseert onze afdeling dit jaar een ganzencursus.

Deze cursus zal gegeven worden door Rudy Vansevenant, die ons al vele malen op deze tochten begeleid heeft.

Kolganzen

Praktisch:

Theorie:

* **Vrijdag 21/11/03 van 19u30 tot 22u:**

- Ecologie
- Het gedrag
- De broed- en overwinteringgebieden
- De trek
- In de broedgebieden
- In de overwinteringgebieden
- Ganzen en de mens

* **Vrijdag 28/11/03 van 19u30 tot 22u**

- Bespreking van de verschillende ganzensoorten

Deze lessen gaan door in ons lokaal "De IJsvogel" - Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk

Uitstappen:

Zaterdag 06/12/03: Damme

Zaterdag 20/12/03: Strijen en de Korendijkse Slikken

Zaterdag 17/01/04: De Peel

Op deze uitstappen hopen wij alle in de cursus besproken soorten in het veld te kunnen waarnemen. Deze uitstappen zijn uitsluitend voorbehouden voor de cursisten!

Inschrijving door storting van 10 euro (inclusief syllabus, exclusief het kostendelend vervoer bij de uitstappen) op onze rekening (zie blz. 2) met als mededeling "ganzencursus" + uw naam en tel.nr. en eventueel emailadres.

Tijdig inschrijven gezien het aantal deelnemers beperkt wordt tot maximum 22!

Grauwe Gans

Vogeltrekweekend in Zeeland

Zaterdag 25 oktober en zondag 26 oktober 2003

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77

Leiding: Moniek Van den Bergh 03/457 54 49

Het weekend nadert met rasse schreden. Op het moment van samenstellen van deze rAntGroen zijn er nog plaatsen vrij.

Wil je er graag bij zijn, bel dan snel even naar Moniek of Luc.

Uitgebreide info over dit weekend in vorige rAntGroen, blz. 12

Kluut

Opstartvergadering Werkgroep Beheer Woensdag 22 oktober 2003

In navolging van de werkgroepen Educatie, Communicatie en Natuurstudie zou het afdelingsbestuur graag een werkgroep Beheer oprichten. Dit is een formele werkgroep die zich bezig zal houden met technische aspecten van natuurbeheer. De werkgroep is de ideale plaats voor het bediscussiëren van o.a. beheersmethoden en beheersvraagstukken. Ook kan de werkgroep gevraagd worden om advies te geven bij het opstellen van beheersplannen of begrotingen etc.

Wij zouden jullie graag uitnodigen voor een opstartvergadering van de werkgroep Beheer op **woensdag 22 oktober 2003 om 20.00 u** in het lokaal de IJsvogel in Fort 7. De vergadering eindigt stipt om 22.00 u.

Agenda:

- Bespreken van taken en doelstellingen van de werkgroep
- Bespreken kandidaturen coördinator en verslaggever
- Bespreken vergaderingsmethode, frequentie en locatie
- Bespreking budget

We zijn nog op zoek naar een coördinator en een verslaggever voor de werkgroep. Geïnteresseerden mogen altijd een seintje geven aan Johan De Ridder, tel. 485/91 13 86 of email: Johan.deridder3@pandora.be

Eric Loots in volle actie Foto: Luk Smets

Nieuws van de beleidswerkgroep van de afdeling : een oproep aan de gemeente Edegem en de Districtsraad van Wilrijk

Ondanks de zomer stond er heel wat op de agenda van de beleidswerkgroep. Hieronder laten we je een glimp zien van de punten die aan bod kwamen. Voel je je ook geroepen om mee te werken aan het lokale beleid of wil je gewoon op de hoogte blijven van wat er op dit vlak allemaal "reilt en

zeilt" in onze afdeling geef dan een seintje aan Hugo Waeterschoot via tel. 03/455 22 12 of e-mail : hugo.waeterschoot@wanadoo.be
Verslag van de items werd opgesteld door Hugo Waeterschoot (HW) en Wim Mertens (WM)

1. Stand van zaken in de rechtszaak tegen het Golfterrein de Drie Eycken te Edegem

We verwachten een uitspraak van de rechter in beroep, in de loop van september. Zoals reeds vroeger gemeld heeft de golf beroep aangetekend tegen het vonnis van de rechter in eerste aanleg die onze vereniging evenals een burger uit Edegem in het gelijk stelde. Op het moment dat je dit leest

is er dus vermoedelijk heel wat meer (en belangrijke) info ter beschikking.

Graag nodigen we je dan ook uit om onze website even te bekijken op www.natuurpunt.be/zuidrandantwerpen (HW)

2. De Oude spoorwegberm Mortsel-Wilrijk wandel en fietsgebied

De oude spoorwegbedding die eens de forten met elkaar verbond, is op vele plaatsen verloren gegaan behalve op het stuk tussen de vlieghaven van Deurne (grondgebied Mortsel) tot aan de autostrade richting Brussel (District Wilrijk). De stad Mortsel wil deze berm bewaren en beter toegankelijk maken voor wandelaars en fietsers; een visie die werd bijgetreden door enkele leden uit de districtsraad van Wilrijk. Onze afdeling ondersteunt deze beslissing ten volle inclusief het idee voor de aanleg van voetgangersbruggen (waar mogelijk) over de gevaarlijke kruispunten

heen. Hierbij lanceert onze afdeling dan ook een oproep aan de districtsraad van Wilrijk en de gemeente Edegem om zich ten volle in te zetten voor de realisatie van dit project en de berm op een zo natuurlijk mogelijke wijze te beheren. De mooie meidoornen, de resterende bremstruiken en andere planten vormen immers een mooi natuurverbindingsslint langsheen de gemeente/districtsgrens. De afdeling is gerust bereid om hieromtrent een advies aan de betrokken gemeentebesturen/ districtsraad te verstrekken. (HW)

3. Hof ter Beke

Het jarenlange verwaarloosde kasteel wordt vermoedelijk einde augustus ter beschikking gesteld van een privé-uitbater. De afdeling doet hierbij een oproep aan het district en de nieuwe concessionaris om het mooie kasteelpark goed te beheren. Het Hof ter Beke en omgeving is immers een typisch voorbeeld van de eens zo kenmerkende kastelen-

gordel gelegen op de zuidelijke zandrug van de stad Antwerpen. Dit kasteelpark zou één van de enige toegankelijke zijn wat op zichzelf een goede zaak is. Het lijkt echter wel aangewezen om een aantal beschermende maatregelen te nemen om het evenwicht tussen kasteelpark, wandelrecreatie en café/restaurant te vrijwaren. (HW)

4. De Vuile plas bedreigd ?

De Vuile Plas gelegen op het grondgebied Kontich langsheen de autostrade was oorspronkelijk een zone voor zandstockage voor het Ministerie van Openbare Werken. Een studie uitgevoerd door ons lid Armand Cuypers (zie artikel in rAntGroen 7, blz. 17-18 of op onze website) toonde overduidelijk aan dat dit gebied, ondanks de zware verstoring door motorcrossers en terreinwagens, hoge natuurwaarden telt. De voorkomende planten, amfibieën en vogelsoorten zijn op zijn minst opmerkelijk voor de streek. Spijtig genoeg komt er mogelijks een flinke domper op dit mooie verhaal. Bij de heraanleg van de Ring van Antwerpen wil men immers dit gebied terug gaan gebruiken voor de opslag van zand of andere materialen. Het is evident dat wij dit als afdeling ten zeerste betreuren, in het bijzonder

omdat er valabele alternatieven voorhanden zijn. Zowel ten noorden als ten zuiden van de ring is er voldoende ruimte voorhanden om deze materialen tijdelijk te stockeren. Zo komen bijvoorbeeld het noordelijk spooreplacement dat vorig jaar ontruimd werd en de zuidelijke petroleumterreinen hiervoor in aanmerking. In beide gevallen betreft het verontreinigde terreinen, die in afwachting van sanering als tijdelijke stapelplaats voor de afgegraven materialen kunnen dienen. De studie en alarmkreet van Armand zijn zeker niet in dovemansoren gevallen, aangezien er hierover door Johan Malcorps zelfs een parlementaire vraag werd gesteld in het Vlaams parlement, juist voor het zomerreces. Wil je de uitspraak van de minister hieromtrent kennen, bekijk dan even onze website. (HW)

5. De Hollebeek blijft ?

In de verslagen van de Antwerpse gemeenteraad (<http://notulus.antwerpen.be>) van de eerste helft van dit jaar is nogal wat terug te vinden over de Hollebeek. De Hollebeek is de enige beek die geheel in het werkingsgebied van onze afdeling gelegen is. Ze ontspringt ter hoogte van het kasteeldomein Klaverblad en stroomt in noordelijke richting naar de begraafplaats Schoonselhof, waar ze door het grachtenstelsel van dit domein stroomt. Net ten westen van het crematorium stroomt ze onder de R11 (Krijgsbaan) verder naar het noorden richting Vallaar. Net voor de Zwaantjes verdwijnt ze in een buis om uiteindelijk als riool uit te komen in de waterzuiveringsinstallatie van Aquafin in het Kiels Broek (Groothandelsmarkt). Deze beek vormt de grens tussen de districten Hoboken en Wilrijk. Het brongebied is landschappelijk nog tamelijk gaaf en heeft de bestemming parkgebied op het gewestplan. Al snel wordt de linkeroever ingenomen door een nieuwe verkaveling (Zwaluwenhof). Nog voor de beek het Schoonselhof bereikt zijn beide oevers bebouwd.

Net stroomafwaarts het Schoonselhof, tussen de wijken Stuivenberg en Brem, is de rechteroever bestemd als parkgebied, maar in praktijk in gebruik als tuinbouwgrond en tuinen van de nieuwe wijk Brem. De linkeroever is hier woongebied, maar ligt momenteel braak (o.m. een oude boomgaard). De beek heeft hier nog een prachtige natuurlijke structuur. Voor dit gebied werd op 31 januari 2003 een verkaveling goedgekeurd welke voorziet in 16 ééngezinswoningen, 1 meergezinswoning, 1 gemeenschapswoning en een nieuwe weg. Op 19 februari adviseert het college van burgemeester en schepenen gunstig op een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning (=bouwvergunning) voor de nieuwe straat en op 18 juni geven ze een

bezigheidstehuis bestaande uit 4 individuele woningen en een administratief gebouw.

Verder stroomt de beek achter de begraafplaats van Hoboken door parkgebied. Ten noorden van de Letterkundestraat is er langsheen de beek een smalle strook groengebied voorzien. In praktijk is hiervan niets te merken: de tuinen van de aanpalende woningen lopen door tot op de oever of soms zelfs tot in de beek. Hier bevindt zich ook de kleine open ruimte, waar onze afdeling sinds vorig jaar mee helpt bij het beheer.

Voor dit gebiedje was vroeger reeds een verkaveling goedgekeurd. Omwonenden verzetten zich echter tegen de bouwplannen. Dit leidde op 6 augustus uiteindelijk tot de weigering van een nieuwe verkavelingvergunning door het college van burgemeester en schepenen. Om extra wateroverlast stroomafwaarts te voorkomen wil het college geen

Foto: Anik Schneiders

bijkomende verharde oppervlakten, maar wel ruimte voor overstromingsgebieden. Waarom deze redenering niet van toepassing is op de andere verkaveling is niet duidelijk. Tenslotte leren we uit het verslag van de collegezitting van 9 juli dat er een BPA (bijzonder plan van aanleg) wordt voorbereid voor de omgeving van het Schoonselhof, omdat de bestaande toestand niet overeenstemt met het gewest-

plan. Hierin is o.m. sprake van een ruil industrie-park-gebied, inrichting van het woongebied langs de Schoonselstraat - Moerelei, versterken van de Hollebeek als groene drager en groenas en de Klaverbladdreef als drager van de groenstructuur.

Reden genoeg om als beleidswerkgroep vanaf nu een beetje aandacht te besteden aan deze beekvallei. (WM)

Beheerswerken aan de Hollebeek

Hulp gevraagd !!!!

Reeds enkele malen nemen we met onze afdeling actief deel aan beheerswerken in de Hollebeekstraat, zowel door materialen uit te lenen, als met man- en vrouwkracht.

Zaterdag 25 oktober plant de bewonersgroep Hollebeek weer een natuurwerkdag op het perceel in de Hollebeekstraat. Hiervoor vragen zij onze medewerking waar wij graag op ingaan.

Voel je je geroepen om mee de handen uit de mouwen te steken? Welkom vanaf 10 u tot ca. 16.00 u voor maaiwerk en het afvoeren van maaisel. Ook halvedaghulp is welkom. Een warme drank voor de helpers wordt voorzien.

Wens je meer info?

Wend je tot Anik Schneiders: 03/827 41 58

Open bijeenkomst van de Communicatiewerkgroep

Dinsdag 25 november 2003

Intussen is deze werkgroep al 1,5 jaar jong ! De mensen die er deel van uitmaken, willen vooral onze afdeling met zijn twee prachtige natuurgebieden promoten bij het ruimere publiek. Nieuwe leden werven, en dus ook meer mensen natuurbewust maken, is fijn meegenomen, maar in elk geval willen we dit op niet-agressieve wijze bekomen. Leden werven is zeker geen doel op zich. Wel bekend maken dat Natuurland Zuidrand Antwerpen een belangrijke vereniging is in de regio, dat mensen er zinvolle vrijetijdsbesteding kunnen vinden, dat zij er de kans krijgen hun kennis rond de natuur uit te breiden, dat zij daadwerkelijk de natuur kunnen helpen door letterlijk de handen uit de mouwen te steken bij beheerswerken in Fort 7, Hobokense Polder, Oeyvaersbosch, Hollebeek,...

Hoe willen we onze afdeling bekend maken?

- * Door het geregeld verspreiden van informatieve artikels in de plaatselijke pers en via gemeentelijke infobladen.
- * Door het verspreiden van informatie over onze twee belangrijkste natuurgebieden: Fort 7 en de Hobokense Polder, dit via bibliotheken en culturele centra.
- * Door degelijke afdelingsinformatie door te spelen via onze website en vanuit andere aanverwante sites linken te leggen naar de onze.
- * Door het opstellen van een infostand van onze afdeling, ofwel op aanvraag, ofwel op eigen initiatief.

Wenst u voor een bepaald groot of klein evenement in één van onze afdelingsgemeenten de infostand aan te vragen, contacteer dan onze coördinator. Het voorbije jaar waren we aanwezig op jaar- en kerstmarkten, Open Natuur.dag, ... En u begrijpt het al: we hebben echt nood aan mensen die

bereid zijn om al deze plannen te helpen realiseren. Mensen die of praktische hulp willen bieden, of onze infostand willen helpen uitbouwen/bemannen, of schrijverstantal hebben, of effectief willen toetreden tot onze communicatieploeg. Momenteel zijn we met z'n achten, een heel fijn groepje waar we echter "nieuwelingen" met open armen zullen ontvangen.

Kom eens een kijkje nemen op onze OPEN BIJEENKOMST op DINSDAG 25 NOVEMBER 2003 om 20.00 uur in De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 in Wilrijk.

Op de agenda staat o.a. een korte evaluatie van het voorbije werkingsjaar en de ruwe planning voor 2004.

Contactpersoon Communicatiewerkgroep: Daniëlla Van Peel, tel. 03/827 85 16 - daniëlla.van.peel@skynet.be

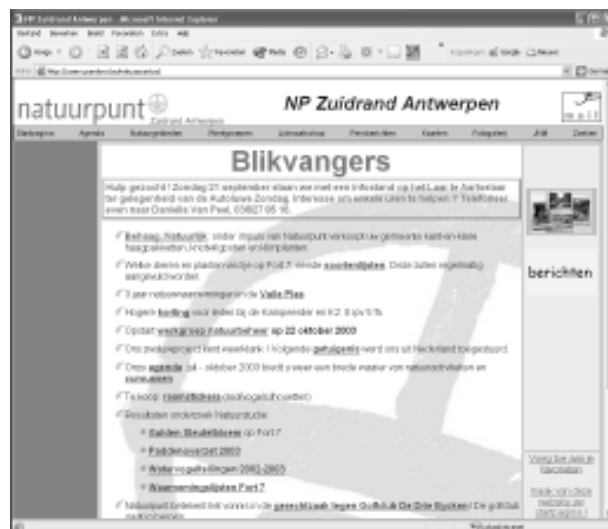

Foto: Luk Smets

Onze website is volledig vernieuwd ! www.natuurpunt.be/zuidrandantwerpen

Techniek staat niet stil, ook niet in onze afdeling. Na twee jaar was onze website dringend aan een face lift toe. De styling werd gemoderniseerd en qua kleuren aangepast aan de Natuurpunt-huisstijl. Maar belangrijker voor de gebruiker is dat de navigatie door de menustructuur totaal herzien werd. Het is nu mogelijk van vanaf elke pagina iedere andere pagina te bereiken via de menu. Inhoudelijk wordt onze webstek ook steeds up to date gehouden. Je vindt er onze activiteitenagenda en allerhande aankondigingen. Maar ook waarnemingsdata in onze natuurgebieden vinden hier hun plaats.

Wil je de website toevoegen aan je favorieten of er je startpagina van maken ? Die functies worden desgewenst automatisch voor je uitgevoerd vanuit het welkomsscherm. Je kan je er ook opgeven voor onze Snelberichten: berichtjes die te dringend zijn om op het volgende nummer van ons tijdschrift te wachten, worden via e-mail verzonden.

Korting met uw lidkaart

Met de feestdagen in aantocht ben je allicht vaak op zoek naar passende geschenken voor familie en vrienden. Neem eens een kijkje in de onderstaande Natuurpuntvriendelijke winkels. En besef bovendien dat je door je aankopen te verrichten in deze winkels je lidgeld van 17,50 euro misschien wel twee- tot drievoudig kan recupereren.

- * **Natuurpunt Winkel Turnhout**, Graatakker 11, Turnhout: boeken en optiek 10 % ledenkorting
- * **Natuurpunt Winkel Ekeren** (lokaal verkooppunt) Steenstraat 25, 2180 Ekeren: beperkt gamma Natuurpunt Winkel, optiek enkel op afspraak, 10 % ledenkorting
- * **AS-Adventure**, Boomsesteenweg 666, Wilrijk: buitensport- en kampeerbenodigdheden: 10 % korting

- * **De Berghut**, Plezantstraat 11, Hamme: alpinisme, speleo, trekking, kamperen: kortingscheque 10 % te verrekenen in volgende aankoop.
- * **Bever Zwerfspor**, Bredabaan 968, Merksem: kamperen, buitensport: 10% korting
- * **Optiek Van Grootven**, Kapellestraat 20, Aartselaar: verrekijkers, telescopen: 10 % korting (5 % op dure merken Swarovski, Zeiss, Leica)
- * **De Zingende Druif**, Landstraat 32, Nijlen: wijnhandel: 11 flessen kopen = 1 gratis

Vorig jaar vermeldden we ook De Kampeerder en K2 te Antwerpen. Deze winkels hebben echter hun kortingsysteem herzien, wat resulteerde in een aantrekkelijke korting voor iedereen, echter zonder speciale voordelen voor Natuurpuntleden.

Herinnering: Nieuw rekeningnummer om uw stortingen te verrichten !

Reeds vele jaren schrijven jullie in op onze activiteiten door storting op onze vertrouwde PCR (postchequerekening) 000-0178083-88. Onze penningmeester beheert de ontvangen gelden zo voordelig mogelijk door deze over te schrijven naar een hoogrentende internetrekening bij Argenta. Onlangs besliste de Bank van de Post onkosten aan te rekenen voor haar rekeningen. De internetrekening is gratis. Deze rekening heeft nog een tweede voordeel. Ze wordt volledig via internet beheerd en verschaft ook op deze wijze

de rekeninguittreksels. Dit geeft ons een eenvoudige oplossing om bij langdurige afwezigheid van de penningmeester deze taak eenvoudig door te geven aan een ander bestuurslid. Opvolgen van inschrijvingen op activiteiten is nu eenmaal een taak die geen onderbrekingen toelaat. Daarom willen we vanaf heden de inschrijvingen rechtstreeks op onze internetrekening. Het nummer is 979-9767547-40.

Inventarisatie in het natuurreservaat Fort 7

Johan De Ridder en Peggy Beers

Tijdens het afgelopen zomerseizoen werd geïnventariseerd op Fort 7. Alhoewel de meeste inventarisaties nog niet helemaal afgerond zijn tijdens het schrijven van deze tekst en alle gegevens nog niet helemaal verwerkt, willen we toch al een tipje van de sluier oplichten.

Tijdens de maand juni werden de hooilandjes en de ruigten op het loskadeplein perceelsgewijs geïnventariseerd. Een diepgaande bespreking van deze inventarisatie zal je in een later nummer van rAntGroen kunnen lezen, maar enkele waarnemingen willen we toch al meedelen. Er werden enkele (6) nieuwe **plantensoorten** aangetroffen:

Bergbasterdwederik (*Epilobium montanum*), Voorjaarsganzerik (*Potentilla neumanniana*), Moerasbeemdgras (*Poa palustris*), Gewoon Langbaardgras (*Vulpia myuros*) Kleine Hoornbloem (*Cerastium pumilum*) en Gewone Steenraket (*Erysimum cheiranthoides*).

Bergbasterdwederik is een plant van zomen, kapvlakten en jonge aanplanten op stikstofrijke, humeuze matig vochtige grond. Hermy (1999) geeft Bergbasterdwederik aan als een oud-bosplant. Voorjaarsganzerik en Kleine Hoornbloem zijn kalkminnende planten van droge, open graslanden. Voorjaarsganzerik is een soort van voedselarme gronden. Kleine Hoornbloem wordt voornamelijk beschreven als een tredplant. Ze wordt ook teruggevonden op spoorwegballast. Niet verwonderlijk dat op Fort 7 de soort dan ook werd waargenomen langsheen het traject van de voormalige spoorweg. Beide soorten zijn zeer zeldzaam op basis van hun kwartierhokfrequentie. Gewoon Langbaardgras wordt ook vaak langs spoorwegen teruggevonden. Het is een soort van zonnige, zandige of steenachtige, enigzins ruderaal plaatsen. Moerasbeemdgras is een soort van grasland en ruigte op natte matig voedselrijke bodem en van verlandingsvegetaties. Het is een obligate freatofyt (grondwaterafhankelijke soort). Gewone Steenraket is een

soort van ruigten op betreden, voedselrijke, niet humeuze, kalkhoudende maar niet kalkrijke, droge grond. Een aantal soorten deden het opvallend goed dit jaar. Zo werd niet alleen een flinke uitbreiding van Groot Heksenkruid (*Circaea lutetiana*) waargenomen op de Oude Tankweg, maar ook van de Kleine Kaardenbol (*Dipsacus pilosus*). Het Echt Duizendguldenkruid (*Centaureum erythraea*) was massaal aanwezig op het heraangelegd glacis, maar er werden ook enkele nieuwe vindplaatsen voor het Fraai Duizendguldenkruid (*Centaureum pulchellum*) opgetekend. Het Oranje Havikskruid (*Hieracium aurantiacum*) werd ook in grote aantallen langsheen de betonweg gevonden. Ook kunnen we bevestigen dat het Behaard Breukkruid (*Herniaria hirsuta*) nog steeds aanwezig is in het reservaat. Het is een zeldzame soort van graslanden op droge, voedselarme, kalkarme, zure grond. Aangezien het een kleine en onopvallende soort betreft, wordt ze snel over het hoofd gezien.

Tijdens de vegetatieopnamen werd ook een beperkte inventarisatie van **dagvlinders** uitgevoerd. In totaal werden 20 soorten dagvlinders waargenomen (zie tabel 1). Allen hebben het status "momenteel niet bedreigd" op de Rode Lijst Vlaanderen (Maes & Van Dijk 1999). Eikepage en Gehakkelde Aurelia zijn typische bosrand- en struweelvlinders. Eikepage verkiest overgangen tussen verschillende vegetaties zoals kruinen van eiken en lagere struiken. Gehakkelde Aurelia komt voornamelijk langs de bosrand voor. De soort heeft Grote Brandnetel en Hop als waardplant, gedeeltes met braam zijn dan weer van belang als nectarplant. Het Onranjetipje leeft in vochtige gras- en hooilandjes in de buurt van bossen. Waardplant van deze soort is Look-zonder-look en Pinksterbloem. Distelvlinder en Atalanta zijn trekvinders die vaak aangetrokken worden door bosranden.

Soortnaam	Nederlandse naam	Rode Lijst VL
<i>Aglais urticae</i>	Kleine Vos	Momenteel niet bedreigd
<i>Anthocharis cardamines</i>	Oranjetipje	Momenteel niet bedreigd
<i>Aphantopus hyperantus</i>	Koevinkje	Momenteel niet bedreigd
<i>Araschnia levana</i>	Landkaartje	Momenteel niet bedreigd
<i>Celastrina argiolus</i>	Boomblauwtje	Momenteel niet bedreigd
<i>Gonepteryx rhamni</i>	Citroenvlinder	Momenteel niet bedreigd
<i>Inachis io</i>	Dagpauwoog	Momenteel niet bedreigd
<i>Lycaena phlaeas</i>	Kleine Vuurvlinder	Momenteel niet bedreigd
<i>Maniola jurtina</i>	Bruin Zandoogje	Momenteel niet bedreigd
<i>Neozephyrus quercus</i>	Eikepage	Momenteel niet bedreigd
<i>Pararge aegeria</i>	Bont Zandoogje	Momenteel niet bedreigd
<i>Pieris brassicae</i>	Groot Koolwitje	Momenteel niet bedreigd
<i>Pieris napi</i>	Klein Geaderd Witje	Momenteel niet bedreigd
<i>Pieris rapae</i>	Klein Koolwitje	Momenteel niet bedreigd
<i>Polygonia c-album</i>	Gehakkelde Aurelia	Momenteel niet bedreigd
<i>Polyommatus icarus</i>	Icarusblauwtje	Momenteel niet bedreigd
<i>Thymelicus lineola</i>	Zwartspruetdikkopje	Momenteel niet bedreigd
<i>Thymelicus sylvestris</i>	Geelspruetdikkopje	Momenteel niet bedreigd
<i>Vanessa atalanta</i>	Atalanta	Niet opgenomen
<i>Vanessa cardui</i>	Distelvlinder	Niet opgenomen

Koevinkje

Op 27 mei werd een **nachtvlinderonderzoek** gedaan op Fort 7. In totaal werden 17 soorten waargenomen. Meest bijzondere soorten waren *Harpyia milhauseri* (De draak), waarvan de rupsen voornamelijk op eik en beuk leven en *Gluphisia crenat*, een soort van loofbomen.

Tijdens de **libelleninventarisatie** werden 6 nieuwe soorten waargenomen voor het reservaat: Grote Roodoogjuffer (*Erythromma najas*), Gewone Pantserjuffer (*Lestes sponsa*), Grote Keizerlibel (*Anax imperator*), Paardenbijter (*Aeshna mixta*), Viervlek (*Libellula quadrimaculata*) en Bruine Korenbout (*Libellula fulva*). Het totaal aantal waargenomen soorten op Fort 7 wordt hierdoor op 17 gebracht. De Grote Roodoogjuffer heeft het status "kwetsbaar" op de Rode lijst voor Vlaanderen. De Bruine Korenbout heeft het status "met uitsterven bedreigd". De Bruine Korenbout lijkt op een Gewone Oeverlibel maar is altijd te herkennen aan de donkere, driehoekige vlek aan de basis van de achtervleugel en één of twee donkere, kleine streepjes aan de basis van de voorvleugel. De soort was nog niet bekend van Wilrijk maar komt wel voor ten noorden van Antwerpen en is dus wel te verwachten in Wilrijk (mededeling Geert De Knijf). De Bruine Korenbout is sinds de tweede helft van de jaren 90 in aantal aan het toenemen. In 2000 werden 3 nieuwe populaties ontdekt in de Scheldepolders van het Waasland. De gegevens uit 2000 bevestigen het feit dat de Bruine Korenbout een buitenbeentje is binnen de Rode lijst categorie 'Met uitsterven bedreigd' doordat er in Vlaanderen grote populaties van gekend zijn die bovendien habitats met vis prefereren. In Fort 7 werden voorlopig 4 mannetjes en 2 vrouwtjes geteld. We zijn benieuwd of in het reservaat een kleine plaatselijk populatie ontwikkeld.

Op 25 juli werd een dode Hoornaar (*Vespula crabro*) gevonden aan De IJsvogel. De Hoornaar is de grootste sociale **wesp** in Europa (de koningin kan bijna vier centimeter lang worden!). Je herkent ze vooral aan de omvang en het rood aan kop en poten. Bij alle andere wespen zie je daar hoofdzakelijk zwart of geel. De Hoornaar lijkt wat betreft gedrag veel op de gewone wespen. Het nest wordt meestal in een boomholte gebouwd, maar ook wel eens in een nestkast, onder daken of in huizen, of vrij hangend in een boom of struik. De Hoornaar kwam vroeger ook veel in Vlaanderen voor, maar is in de jaren vijftig/zestig bijna helemaal verdwenen. Landbouwgiften als DDT zullen een erg grote rol hebben gespeeld. Sinds de jaren '90 neemt het aantal hoornaarnesten echter weer sterk toe. Toch verwonderlijk dat het dier op het fort is gevonden omdat het vooral op zandgronden voorkomt.

Tenslotte, werd door een oplettende inventarisator een **Roodwangschildpad** (*Trachemys scripta elegans*) met een schildlengte van circa 25 cm gevangen. Deze soort uit zuidelijk Noord-Amerika en Mexico wordt vaak als huisdier gehouden. Mar na een tijdje worden ze te groot en te agressief en worden dan door de meeste mensen in de vijvers van parken of natuurreservaten uitgezet. De meeste mensen weten echter niet dat het uitzetten van dieren verboden is en dat de schildpadden veel schade toebrengen aan watervegetatie en inheems fauna. Daarom werd besloten het dier naar de VZW Schildpaddeneiland te brengen. VZW Het Schildpaddeneiland is een educatief centrum en heeft tot doel de reptielen op te vangen, ze te bestuderen en

te beschermen tegen uitsterven. Het is het grootste opvangcentrum voor reptielen van België.

Tot slot willen we de mensen bedanken die hebben meegewerkt aan de inventarisatie: Johan Baetens, Jerina Baets, Guido De Prins (nachtvlinders), Pieter Hendrickx, Kris Lauwers en Joke Roebben.

Literatuur

- Bellmann, H. 1999. Tirion Insectengids. Tirion Uitgevers.
- Biesbrouck B. et al. 2001. Een ecologisch register voor hogere planten als instrument voor het natuurbehoud in Vlaanderen. VLINA 00/01
- Bos F. & Wasscher M. 1998. Veldgids Libellen. KNNV Uitgeverij.
- De Knijf, G. 1996. Een gedocumenteerde Rode lijst van de libellen van Vlaanderen. Universiteit Gent.
- De Langhe J.E., Delvosalle L., Duvigneaud J., Lambinon J. & Vanden Berghen C. 1995. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. Ongewijzigde herdruk tweede editie. Nationale Plantentuin van België. Meise.
- Hermey M., Honnay O., Firbank L., Grashof-Bokdam C. & Lawesson J.E. 1999. An ecological comparison between ancient and other forest plant species of Europe, and the implications for forest conservation. Biological Conservation 91: 9-22.
- Maes, D. & Van Dyck, H. 1996. Een gedocumenteerde Rode lijst van de dagvlinders van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 96(1):1-154
- Maes, D. & Van Dyck, H. 1999. dagvlinders in Vlaanderen: Ecologie, verspreiding en behoud. Stichting leefmilieu.
- Stoks, R. & De Knijf, G. 2000. De Bruine korenbout (*Libellula fulva*) in Vlaanderen in 2000: hoop voor een met uitsterven bedreigd buitenbeentje. Gomphus 16/2

Oranjepijp

Start beheerswerken!

Op **zaterdag 18 oktober** vliegen we er weer in. Vanaf dan tot begin maart wordt er elke zaterdag gemaaid, afgevoerd, gesnoeid en gekapt dat het een lieve lust is. We beginnen om 9u en eindigen om 12 u in De IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk waar we nog natateren met koffie en een borrel. Iedereen, van oude rot tot bleuke, is van harte welkom! Als je meer wil weten, kan je me bereiken via telefoon: 0485/52 81 25 of e-mail: beerske@yahoo.com

Op **zaterdag 11 oktober** zullen we met de beheersploeg het werkschema voor het volgende maaiseizoen bespreken. Afspraak om 9 u in De IJsvogel.

Peggy

Nieuws uit de Hobokense Polder

Wim Mertens & Ingrid Goovaerts

Vanaf nu trachten we in deze rubriek al het nieuws uit de Hobokense Polder van de voorbije maanden te bundelen tot een samenhangend verhaal.

We beginnen op het eind van de winter die de Galloway-runderen en Konikpaarden zonder al te veel problemen zijn doorgelopen. Het natuurbeheer draaide op volle toeren, padden werden overgezet, watervogels werden geteld. De lente kondigde zich veelbelovend aan: geleide wandelingen werden hervat, de Open Natuur.dag vond in het gebied plaats (zie rAntGroen nr. 7), broedvogels werden geïnventariseerd en de gele en rode wandeling werden bewegwijzerd met de ronde bordjes van Natuurpunt.

De lage waterstanden in de zomer veroorzaakten veel deining: grazers moesten worden voorzien van drinkwater, vissen moesten uit de 'kweekvijvers' worden gered, reigers zetten zich aan tafel, andere vogels leden aan botulisme en het Rallegat kon eindelijk op tamelijk grootschalige wijze worden afgeplagd. Hier volgt een uitgebreider overzicht.

Onze grazers

De problemen met de draadknipper(s) zijn blijkbaar voorbij. Hopelijk is iedereen nu overtuigd van de meerwaarde van het begrazingsproject, zowel voor de natuur als voor de bezoeker. De runderen en paarden kwamen mager de lange winter door, voornamelijk op wilgenschors en -takken. Vanaf april aten ze weer volop gras en kruiden. Ook Japanse Duizendknoop valt erg in smaak. De uitgestrekte duizendknoophaarden van voor de begrazing zijn volledig verdwenen. Deze ongewenste exoot wordt kort afgegraasd. Hopelijk bezwijkt hij op termijn volledig. Na de koude winter en de aangename lente stond de dieren een droge hete zomer te wachten. Omdat het waterpeil in de overgebleven poelen sterk bleef dalen, werd begin augustus extra

De nieuwe drankvoorziening voor onze grazers
Foto: Wim Mertens

water aangevoerd. Een reservoir van 1.000 liter, dat we met de medewerking van het naburige bedrijf BP/Castrol kunnen vullen, maakt een regelmatige bevoorrading mogelijk. In augustus werd gestart met de uitbreiding van het begrazingsraster, waardoor we de dieren 4 hectare extra kunnen aanbieden in de winter.

Vandalisme kijkhut

Eind vorig jaar haalden we in de Hobokense Polder,

voorzichtig, opgelucht adem: de ergste prikkelen met de omheiningdraad van het begrazingsraster leken voorbij. In mei echter kreeg het vandalisme een nieuwe opstoot: ditmaal werd de kijkhut hardhandig aangepakt.

Reeds in de winter stelden we vast dat de zijdelingse afscherming van zowel de kijkhut aan het Broekskot als het kijkscherm aan het Rallegat er moest aan geloven. Dat er een doorgang wordt geforceerd om na enkele vriesdagen de plassen te kunnen betreden met ijs schaatsen kunnen we niet goedkeuren. Toch begrijpen we die enkele dagen winterpret op een jaar. De herstellingen waren na de dooi dan ook snel uitgevoerd.

Regelmatig moeten ook op andere momenten, kleine, herstellingen of opruimacties in en rond de observatiepunten uitgevoerd worden. Taken die we hardnekkig blijven volhouden.

Wat we vanaf de maand mei vaststelden aan de kijkhut ging echter veel verder. Enkele planken, zowel aan de binnen- als de buitenkant, werden afgebroken, de deur belandde in het Broekskot, een paneel met vogelafbeeldingen verdween, op verschillende plaatsen werd gepoogd brand te stichten en er werd een gat gemaakt in het dak. Ook de hoeveelheid afval was aanzienlijk. Voorlopige herstellingen haalden niets uit; in geen tijd herhaalde het scenario zich.

Gelijktijdig stelden we vast dat de kijkhut 's avonds in trek was bij grote groepen jongeren. Regelmatig werden zij aangesproken en op hun aansprakelijkheid gewezen. De mogelijke link bleef echter een vermoeden.

Er restte ons niet anders dan de nodige klachten neer te leggen bij de politie. We hadden ook een overleg met de commissaris, we staken ons licht op bij de advocaat en vroegen een verhoogde controle van de parkwachters. Tot nog toe alles zonder resultaat.

Natuurbeheer

Het natuurbeheer kende zijn traditionele lentepauze van maart tot eind juni. Ann, Danny, André², hoogzwangere Ingrid en Wim schoten het beheer al even traditioneel terug op gang met het maaien van een deel van het rode wandelpad op enkele niet aangekondigde werkdagen en -avonden. De terreinpluig van Natuur- en landschapszorg verzorgde tegelijkertijd het andere deel. In juli namen de vrijwilligers het gele wandelpad en een deel van de oude Scheldedijk onder handen. Bovendien zijn de wandelpaden nu door André V. discreet, maar duidelijk voorzien van pijltjes (zie foto blz. 6), zodat niemand meer kan verdwalen. Ondertussen zijn ook alle hooilanden, in totaal ca. 14 ha, gemaaid. In augustus viel het Rallegat eindelijk nog eens droog en konden we de reeds lang geplande plagwerken laten uitvoeren. Om de verlanding (vnl. door Grote Kattenstaart en Schietwilg) een halt toe te roepen werd de bovenste 10 cm van de bodem van ca. ¼ van de plas machinaal afgeschraapt.

Dat het loont om af en toe eens mee de handen uit de mouwen te steken, bewijzen volgende waarnemingen: op de zeer hete werkdag in augustus werden tijdens een verdiende pauze 2 Lepelaars, 8 Kleine Zilverreigers, 25 Blauwe Reigers en één Waterral vanuit de kijkhut gezien! Mocht je hierdoor goesting krijgen, je bent altijd welkom op één van

Grootschalig afplaggen van het Rallegat
Foto: Wim Mertens

de volgende beheerdagen (zie Activiteitenkalender op de laatste blz.).

Waarnemingen

Ook de tweejaarlijkse broedvogelinventarisaties leveren mooie waarnemingen op. Met onze conservator Bert als trekker werd dit voorjaar de 12de broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Naast Bert stonden Erwin, André V., Danny, Joris, Luc en Wim min of meer regelmatig één uur voor zonsopgang (in theorie!) klaar om alle zangposten van o.m. TT's (Tjiftjaf) en WK's (Winterkoning) op te tekenen. De resultaten zijn nog niet verwerkt maar enkele mooie waarnemingen willen we je niet onthouden. De eerste ochtend (07/03/03) was het meteen raak: een Velduil vloog in de Graspolder op, vlak voor de voeten van Erwin en Wim. Met waarnemingen op 22/11/02 (Wim) en 23/05/03 (Wim) is deze soort aan een revival bezig. De laatste waarnemingen dateerden uit de eerste helft van de jaren tachtig. Ook de volgende dag (08/03/2003) leverde een prachtige waarneming: een Slechtvalk boven het Broekskot (Bert). De Bruine Kiekendief kwam dit jaar voor de eerste keer tot broeden in het gebied. Zonder op de resultaten vooruit te lopen, lijken Krakeend, Kievit en Boompieper het bijzonder goed gedaan te hebben. De Wielewaal daarentegen werd slechts één maal gehoord (27/06/03, Wim) en heeft waarschijnlijk niet gebroed.

Door de lage waterstanden leken Broekskot en Rallegat in de zomer wel een gedekte tafel voor reigerachtigen. Een eerste Lepelaar werd waargenomen door Ingrid op de werkdag van 12 juli. Enkele weken later zag André V. de eerste Kleine Zilverreigers. Nadien konden beide soorten bijna dagelijks worden waargenomen met maximale aantallen op 14/08/03 (Bert): 35 Blauwe Reigers, 25 Lepelaars en 15 Kleine Zilverreigers. Ook steltlopers als Witgatje, Oeverloper, Bosruiter en Watersnip profiteerden van het geconcentreerde voedselaanbod. Er steekt voor deze dieren wel een addertje onder het gras. Door de hoge watertemperaturen ontwikkelt ook de, voor vogels dodelijke, botulismebacterie zich sterk. Ondertussen vielen er reeds vele

slachtoffers onder de eenden, steltlopers en kraaiachtigen (die dode vogels en vissen eten).

In het voorjaar werd ook een bijzondere libel waargenomen: 1 wijfje van de Bruine Korenbout (zie foto), een met uitsterven bedreigde soort in Vlaanderen (1). Deze soort houdt wel van onze natuurgebieden want op Fort 7 werden dit jaar zelfs meerder exemplaren opgemerkt. De sterk blauw gekleurde Zuidelijke Glazenmaker werd voor de tweede keer waargenomen. Net als de momenteel in het gebied massaal voorkomende Zwervende Pantserjuffer, is dit een soort van zuidelijkere streken die de laatste jaren meer en meer in onze contreien wordt opgemerkt. Opmerkelijke vlinderwaarnemingen: Oranje Luzernevlinder (wordt de laatste jaren veel waargenomen in de Hobokense Polder) en Kleine Vos (een vroeger zeer algemene soort die de laatste jaren in Vlaanderen plots erg zeldzaam geworden is).

Vissen en kweekvijvers

De lage waterstanden op de plassen verontrustte ook de visliefhebbers van de Hobokense Sportvisser (actief op Fort 8). Reeds begin juli contacteerde hun voorzitter ons met de mededeling dat de toestand op hun kweekvijvers in de Hobokense Polder catastrofaal was en dat er reeds veel vissen gestorven waren. Om erger te voorkomen moesten de vissen zo snel mogelijk worden gevangen en overgebracht naar beter water. Wij hadden op dat moment nog geen dode vis gezien en er stond nog te veel water in het Broekskot om efficiënt met sleepnetten te kunnen werken. Wat ons echter het meest verwonderde was dat hij het Broekskot en het Rallegat beschouwde als 'hun kweekvijvers'. Dit bleek inderdaad de waarheid. Begin jaren tachtig had de toenmalige gemeente Hoboken een concessie verleend aan de vissersclub om er vis, voornamelijk karper, op te kweken. Noch wij (kern Hobokense Polder), noch de stadsambtenaren waren hiervan op de hoogte. Hiermee is wel een groot raadsel opgelost. Tijdens de jaren tachtig verdwenen de grote riet- en lisdoddekragen van het Broekskot door een sterke toename van het aantal karpers. Vanwaar kwamen deze vissen toch? Negen jaar geleden werd het bijna uitgedroogde Broekskot door dezelfde club al eens afgevisst. Het vegetatieherstel nadien was duidelijk, maar slechts van korte duur. De jonge lisdoddeplanten waren na 2 jaar weer volledig verdwenen. Ook hiervoor werd nu de verklaring gevonden: tegen de verbodsbepaling van het beschermde landschap en de afspraken met de stad in, zou de visvereniging toch terug karpers hebben uitgezet.

Op 19 augustus werd het Broekskot dan uiteindelijk afgevisst met sleepnetten, maar deze actie was weinig succesvol: er werden slechts enkele kleine vissen gevangen. De vissersclub heeft beloofd niet opnieuw karpers uit te zetten, maar het valt dus nog af te wachten of ze wel allemaal gevangen zijn.

(1) De Knijf & Anselin, 1996. Een gedocumenteerde Rode lijst van de libellen van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 4, 1-90.

Een nieuwe libellensoort in de Hobokense Polder:
Bruine Korenbout met typische zwarte vleugelpunten.
Foto: Wim Mertens

Oproep vrijwilligers !!!!!

Karweimannen en -vrouwen gevraagd

Dit jaar in de wintermaanden willen we starten met een vrijwilligersploeg om tijdens de week enkele karweitjes op te knappen. Zoals het onderhoud van het wandelpad het

verwijderen van omgevallen bomen. En nog vele andere dingen. Wie hier interesse voor heeft kan ons gerust bellen.
Danny Jonckheere: 03/8286403
Wim Mertens: 03/2169362

Paddenvrienden en -vriendinnen gevraagd

In 2003 hebben we met succes een **paddenoverzetactie** georganiseerd in de omgeving van de Hobokense Polder. We haalden zelfs de pers met onze inspanningen en konden mede daardoor rekenen op enkele nieuwe gezichten die de padden en kikkers op hun liefdespad een warm hart toedragen.

Ook in 2004 hebben we jullie hulp nodig om onze padden en kikkers weer veilig de straat te doen oversteken. Vanaf februari tot einde maart kunt u zich melden bij Jeannine Nielandt: 03/887 85 65 en Terry Mariën: 03/828 53 28.

Familieberichten

* Op 23 juli 2003 hebben Wim Mertens en Ingrid Goovaerts een nieuw Natuurpuntlid, FLOR genaamd, op aarde gebracht. Dit tekstje stond op het geboortekaartje:

Tous les enfants sont des poètes
Ils sont bergers ils sont rois mages
Ils ont des nuages pour mieux voler

(J. Brel)

Wim is afdelingsbestuurslid en net als Ingrid ook zéér actief in de Hobokense Polderwerking. Hartelijk proficiat, Wim en Ingrid ! We zullen jullie zoonje nog wel geregeld kunnen bewonderen in de Polder.

Mama Ingrid met Flor

* Ten huize van Vansevenant-Vangrunderbeek wisselden vreugde en verdriet mekaar af. Rudy en Hilde werden de trotse grootouders van kleindochter Luna, geboren op 1 juli en van kleinzoon Kobe, geboren op 17 juli. Onze gelukwensen. Spijtig genoeg moesten zij enige dagen later, op 23 juli, afscheid nemen van moeder en schoonmoeder, mevr. Ida Hauwaerts. Onze deelneming.

* Op 6 augustus overleed de vader van Chris Verwaest, onze zeer actieve medewerkster van de Communicatiewerkgroep en van de kern Hobokense Polder. Onze innige deelneming, Chris, bij het droevige afscheid van uw vader.

Milieutip

In plaats van bij het handen of haar wassen, een lekkere kwak zeep of shampoo in je hand te spuiten, kan je het goedje 4x verdunnen met gewoon water.

Je neemt dus gewoon 1/4 van een bus zeep of shampoo en vult met water aan. Dat gaat even vlot en bespaart ons milieu een goede kwak detergent.

Daarna heb je dan zelfs minder water nodig om de zeep of shampoo af te spoelen.

Ronny Deckers

De verspreiding van vruchten, zaden en sporen (deel 3)

Herman Snoeck

4 De vruchten/zaden worden verspreid onder invloed van de zwaartekracht.

De rijpe (meestal zware) vruchten/zaden vallen meteen op de grond en worden dus niet over verdere afstanden verspreid, tenzij door toedoen van wind, dier of mens.
Zaad: Paardekastanje, Slanke Sleutelbloem (*Primula elatior*); Heggenwikke (*Vicia sepium*) en sommige andere peulvruchten.

Vrucht: beukenootje, eikel, hazelnoot, tamme kastanje, walnoot.

In veel gevallen kromt de vruchtsteel zodat de zaden gemakkelijker loskomen bv. ook bij de Wilde Hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*).

Ook de sporen van plaatjes- en stekelzwammen en boleten vallen naar beneden maar kunnen door de wind weggeblazen worden.

5 De vruchten/zaden/sporen worden verspreid door de wind.

14

Het is de meest voorkomende vorm van verspreiding. Dit gebeurt met heel lichte zaden bv. van het Stofzaad (*Monotropa hypopitys*), Parnassia (*Parnassia palustris*), Gewoon Herderstasje (*Capsella bursa-pastoris* - 55 000 zaden per plant) (14) en zeker met de sporen van mossen, varens,

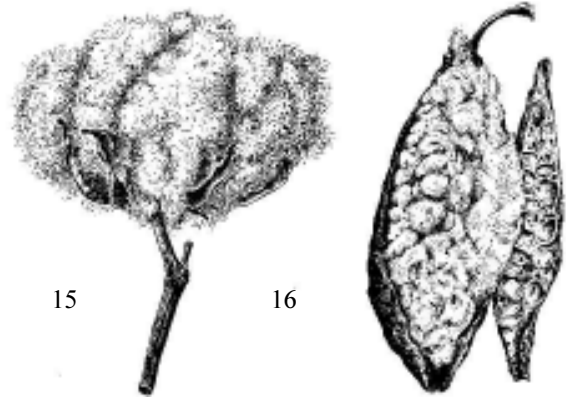
paardestaarten en paddestoelen. De zaden vliegen 10-30 meter met de wind mee.

5.1 De vruchten/zaden zijn voorzien van een of ander vliegapparaat waardoor ze langer blijven zweven in de lucht. De kans dat de zaden op een geschikte plaats terecht komen is in verhouding echter kleiner dan bij de andere verspreidingswijzen: windverspreiders produceren per plant heel veel zaden/sporen bv. Kaal Knopkruid (*Galinsoga parviflora*) 300 000; Reukloze Kamille (*Matricaria inodora*) 30 000; populier 28 miljoen.

5.1.1 De (meestal kleine) zaadjes hebben een blaasvormige opzwellung bv. bij de Orchideeënfamilie (Orchidaceae), Echte Tabak (*Nicotiana tabacum*), Bremraap (*Orobancha* spp.), soorten met doosvruchten uit de Heidefamilie (*Ericaceae*) en Zonnedauwfamilie (*Droseraceae*).

De zaadjes van de orchideeën bevatten geen reservevoedsel. Om te kunnen kiemen en verder te groeien moeten de meeste orchideeënsoorten in symbiose leven met een schimmelsoort. De kans dat een orchideeënzaadje door de wind op een geschikte bodem (met schimmeldraden) terecht komt is zeer klein: een orchidee produceert veel zaden bv. Gevlekte Orchis (*Dactylorhiza maculata*) 180 000. Deze zaadjes zijn erg klein bv. Grote Muggenorchis (*Gymnadenia conopsea*) 0,000 008 gram, en kunnen 100 km en meer weggevoerd worden door de wind.

Bij andere soorten hebben de zaadjes een harige bedekking bv. katoen (*Gossypium* spp.) (15). Bij de Kapok (*Ceiba pentandra*) (16) zitten de zaden verspreid tussen het pluus dat door de vruchtwand gevormd wordt.

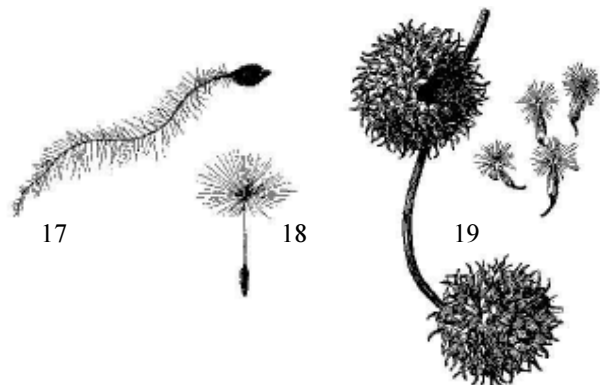

15

16

5.1.2 Aan de vruchten/zaden zit een soort harig valschermpje en kunnen zo kilometers ver zweven. Daarbij ligt het zwaartepunt zo, dat een koplanding bijna uitgesloten is.

Vruchtpluis: Bosrank (*Clematis vitalba*) (17), paardebloem (*Taraxacum* spp.) (18); Plataan (*Platanus hispanica*) (19); morgenster (*Tragopogon* spp.), distels (*Carduus* spp.), kruiskruid (*Senecio* spp.), lisdodde (*Typha* spp.), wollegras (*Eriophorum* spp.), Riet (*Phragmites communis*), fijnstraal (*Erigeron* spp.), Wildemanskruid (*Pulstilla vulgaris*), Veenpluis (*Eriophorum polystachion*).

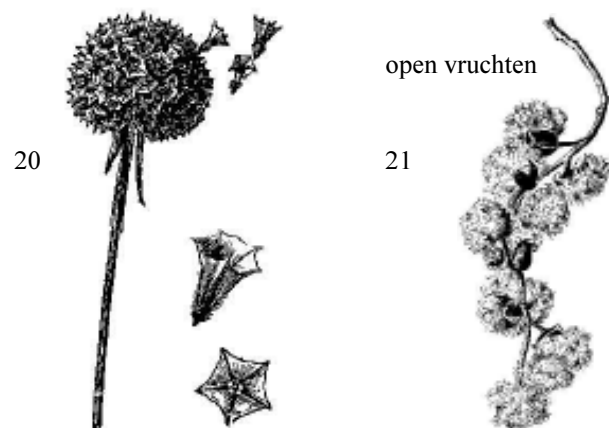

17

18

19

Bij het Engels Gras (*Armeria* spp.) (20) blijven de vergroeide kelkbladen als een valschermpje aan de vruchtjes.

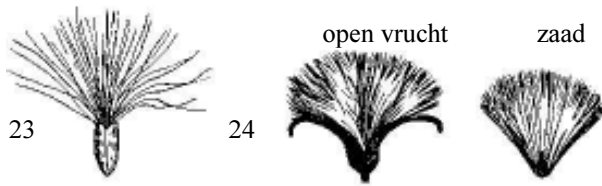

20

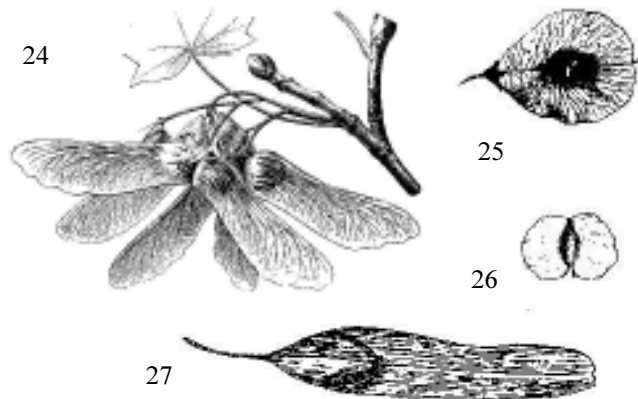
open vruchten

21

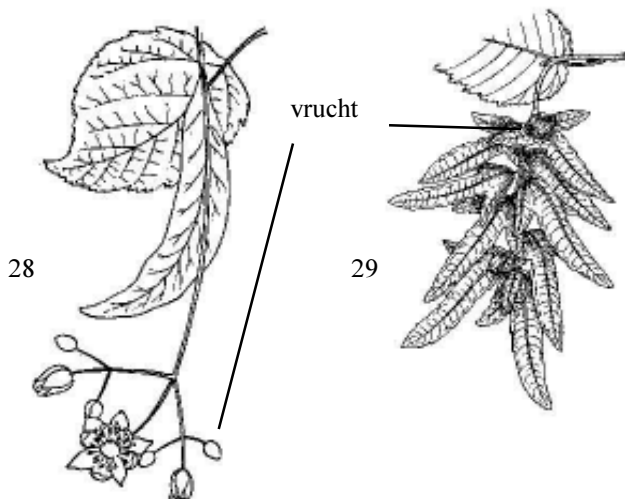
Zaadpluis: populier (*Populus* spp.) (22), Basterdwederik (*Epilobium* spp.) bv. Gewoon Wilgenroosje (*Epilobium angustifolium*) (23), wilg (*Salix* spp.) (23),

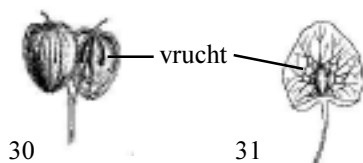
5.1.3 Aan de vruchten/zaden zitten een of meer vleugeltjes. Daardoor duurt het langer voor de vruchten/zaden op de grond vallen zodat de kans dat ze door de wind verder van de moederplant weg- en zelfs omhoog geblazen worden groter is. Dit is van belang voor de kiemingsfactor licht. De meeste soorten zijn bomen of struiken: de vruchten van esdoorn (valt 4x trager met vleugeltje - 24), olm (25), berk (26). es (2x trager - 27).

De vleugeltjes aan de vruchten van Linde (*Tilia* spp.) (28) en Haagbeuk (*Carpinus Betulus*) (29) ontstaan uit schutbladen.

Bij kruidachtige planten o.m. de vruchtjes van Gewone Berenklauw (*Heracleum sphondylium*) (30), zuring (*Rumex* spp.) (31) en schutbladvleugeltjes bij de Hop (*Humulus lupulus*).

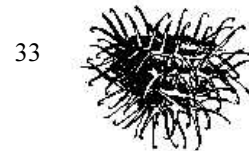

Gevleugelde zaden o.m. bij den (32), spar, sering en rododendron.

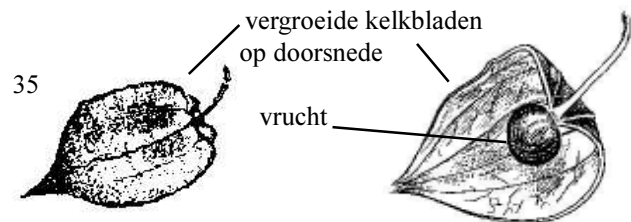
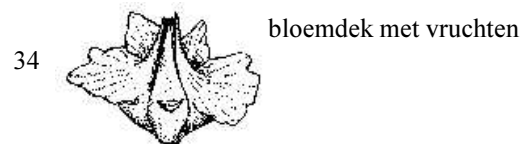

5.2 De vruchten worden door de wind over de grond voortgeblazen.

Grotere, relatief lichte vruchten: rupsklaver (*Medicago* spp.) (33), hokjespeul (*Astragalus* spp.), goudsbloem (*Calendula* spp.).

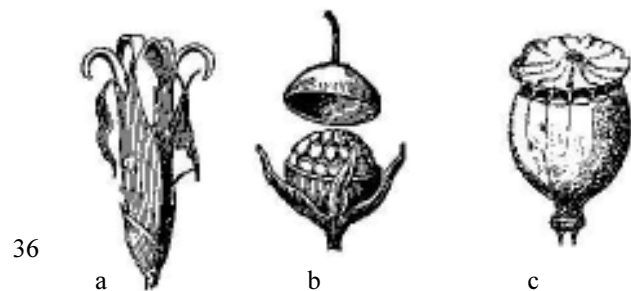

Grotere plantendelen met vruchten: Loogkruid (*Salsola kali*) (34), Lampionplant (*Physalis alkekengi*) (34), Echte Kruisdistel (*Eryngium campestre*).

5.3 De zaden worden door de wind verstrooid.

De vruchtstengel en vruchten verdrogen, waardoor poriën in de vruchten ontstaan. Door het heen en weer waaien in de wind worden de kleine zaden door deze openingen uitgestrooid.

Dit is o.m. het geval bij mossen en de volgende plantenfamilies: Anjerfamilie (*Caryophyllaceae*) (36a) bv. Echte Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*); Sleutelbloemfamilie (*Primulaceae*) bv. Guichelheil (*Anagallis arvensis*) (36b); Papaverfamilie (*Papaveraceae*) bv. Grote Klaproos (*Papaver rhoeas*) met 50 000 zaden (36c); Helmkruidfamilie (*Scrophulariaceae*) bv. Gewoon Vingerhoedskruid (*Digita-*

lis purpurea) en Knopig Helmkruid (*Scrophularia nodosa*). Ook de vruchtjes van de els (*Alnus* spp.) (37) worden door de wind uit de elzenproppen geschud (als ze er al niet door slijpsjes werden uitgekikt) en vallen in het water.

37

Windverspreiding o.m. ook bij Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*); Ruig Klokje (*Campanula trachelium*); Dolle Kervel (*Chaerophyllum temulum*); Moesdistel (*Cirsium oleraceum*); Kale Jonker (*Cirsium palustre*); Moerasstreepzaad (*Crepis paludosa*); Brede Wespenorchis (*Epidactis helleborine*); Koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*); havikskruid (*Hieracium* spp.); Echte Guldenroede (*Solidago virgaurea*); Echte Valeriaan (*Valeriana repens*) en heel wat grassen (*Poaceae*);

6 De vruchten/zaden worden verspreid door water.

6.1 In de vruchten/zaden zijn er luchtkamers en/of de wand is waterdoorlatend of wordt er zelfs niet door bevochtigd. Meestal drijven de vruchten/zaden van water- of moerasplanten op het wateroppervlak weg, soms worden ze door stromend water meegevoerd.

6.1.1 Niet te bevochtigen zijn de vruchten van Moerasvergeet-mij-nietje (*Myosotis scorpioides*); Kale Jonker (*Cirsium palustre*).

6.1.2 Waterdoorlatende zaadwand door een slijm laag bij Pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*); Kleine Waterranonkel (*Ranunculus trichophyllus*); Zwanebloem (*Butomus umbellatus*).

6.1.3 Voorzien van luchtholten zijn de zaden van zegge (*Carex* spp.); Witte Waterlelie (*Nymphaea alba*); Gele Plomp (*Nuphar lutea*), Gele Lis (*Iris Pseudacorus*). Waterleliezaden hebben ook een slijm omhulsel waarmee ze aan watervogels kunnen blijven kleven.

6.1.4 Worden ook door het water verspreid: de vruchten/zaden van egelskop (*Sparganium* spp.); waterweegbree (*Alisma* spp.); Dotterbloem (*Caltha palustris*); Waterscheerling (*Cicuta virosa*); Watertorkruid (*Oenanthe aquatica*); Waterdriblad (*Menyanthes trifoliata*). Gewone

Engelwortel (*Angelica sylvestris*); Wateraardbei (*Comarum palustre*); Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*); Moeraswalstro (*Galium palustre*); Mannagras (*Glyceria fluitans*); Liesgras (*Glyceria maxima*); Grote Kattenstaart (*Lythrum salicaria*); Watermunt (*Mentha aquatica*); Rietgras (*Phalaris arundinacea*); Kluwenzuring (*Rumex conglomeratus*); Bosbies (*Scirpus sylvaticus*); Geoord Helmkruid (*Scrophularia auriculata*); Blauw Glidkruid (*Scutellaria galericulata*); Moerasandoorn (*Stachys palustris*).

De dopvruchtjes van de els (*Alnus* spp.) vallen in het water, waar ze de hele winter blijven drijven omdat de vruchtwand door olie waterdoorlatend is en er lucht-holten in zitten. In de lente kiemen de zaden en de kiem-plantjes drijven met het water eventueel tot tegen de oever, waar ze verder kunnen groeien.

6.1.5 Bij enkele soorten zinken de vruchten of zaden in het water en worden met de stroom meegevoerd. Ze worden eventueel in kalmere inhammen afgezet.

6.2 De zaden worden met invallende en openspattende regendruppels verspreid bij Dotterbloem (*Caltha palustris*) (38); Muurpeper (*Sedum acre*); ereprijs (*Veronica* spp.).

38

opengesprongen vrucht

De sporen van rijpe opengescheurde bovisten worden door de opspattende regendruppels omhoog geworpen en bij aardsterren en stuifzwammen (39) door de druk uit een centrale opening geblazen.

39

Er zijn ook planten die zich vermenigvuldigen en verspreiden op vegetatieve manier (zonder zaden of sporen) bv. de adventieplanten Brede Waterpest (*Elodea canadensis* - omstreeks 1835 in Europa ingevoerd) en Smalle Waterpest (*Elodea nuttallii* - uit Noord-Amerika, in ons land voor het eerst in 1939 aangetroffen), maar dat is stof voor een volgend artikel.

Geraadpleegde werken

'De verspreiding van vruchten en zaden' - Drs. Martin Hermy en Prof. Dr. W. Van Cotthem - Jaarboek 1985 - Vereniging voor het onderwijs in de biologie
Unkraut verdirbt nicht - Verbreitung der Art im Pflanzenbereich - Josef F. Klein - 1973 - Kosmos - Stuttgart
Planten & andere niet-dierlijke organismen - Michel Asperges et al. - 2002 - Uitgeverij Van In - Wommelgem
Leerboek der plantkunde - Dr. E. Reinders - 12de druk, 1957 - J.B. Wolters - Groningen
Beknopt leerboek der plantkunde - Dr. J. P. De Gaay Fortman et al. - Deel 1, 9de druk, 1952- J.B. Wolters - Groningen

Plantkunde voor de lagere klassen - Dr. M.A. Ijsseling en dr. A. Scheygrond - Deel IV, 6de druk, 1955 - W.J. Thieme - Zutphen
Paddestoelenencyclopedie - Gerrit J. Keizer - 2de druk 1998 - Rebo Productions
Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden - Jacques Lambinon et al. - 1998 - Nationale Plantentuin van België
Natuurkalender - Louis Debot / Ludo Van Meel - 1961 - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

Te koop !

Natuurpuntkalender 2004

Met de Natuurpuntkalender 2004 aan je muur vergeet je geen wandeling in de natuur !
 De Natuurpuntkalender 2004 is verkrijgbaar. Het formaat is 33 x 23 cm met ringsysteem (open dus 33 x 46 cm). Bovenaan heb je per maand een prachtige natuurfoto van Michel Decler, onderaan een handig maandrooster, bruikbaar voor je activiteitenplanning, verjaardagen, ... Meer afbeeldingen van de kalender vind je op onze website. Prijs: 7,5 euro. Bestellen door storting op onze rekening (zie blz.2) met vermelding "Natuurkalender".

Wenskaarten

Ook voor Kerst en Nieuwjaar !

Ter gelegenheid van het Opendeurweekend in Fort 7 in november 2001 werd door onze afdeling een set wenskaarten ontworpen. De foto's zijn genomen in ons natuurreservaat Fort 7 door mensen van onze Fortploeg. Een set bestaat uit 4 dubbelkaarten met omslag en is bruikbaar voor elke gelegenheid. Prijs: 2,5 euro. Bestellen door storting op onze rekening (zie blz.2) met vermelding "Wenskaarten" en aantal sets.

Voor beide aanbiedingen kan je contact opnemen met Luk en Ria Smets-Thys, luk.smets@pandora.be, tel. 03/289 73 66

Dia's , foto's en digitale foto's !!!!

In februari hebben we weer onze Ledenavond met vertoon van het fotomateriaal van weekendactiviteiten, beheerswerken en wandelingen in onze natuurgebieden, cursussen, weekends, ... uit 2003.
 Als u over fotomateriaal beschikt, dat u nog niet had doorgegeven, bezorg het ons alsjeblief **ten laatste 30 november**. Het vraagt veel werk om er een boeiende reeks van te maken, ... en dan kunnen we in december al in actie

schieten. Foto's genomen in de laatste weken van het jaar mogen ons uiteraard nog later bezorgd worden. Bedankt !

Luk en Ria: 03/289 73 66 - ria.thys@pi.be
 Foto's per post: J. Kennedylaan 22 2630 Aartselaar

Zwaluwproject 2003

In rAntGroen 5 vond je een oproep om mee te doen aan ons zwaluwproject.

De infoavond op 8 maart met Koen Leysen kende een groot succes. Een 20-tal leden woonde de geanimeerde voordracht bij. Bovendien hadden we gedurende twee weken een mooie tentoonstelling van de Gierzwaluw opgesteld in ons infolokaal De IJsvogel. Deze luchtacrobaat, die eigenlijk geen zwaluw is, doet het toch behoorlijk goed, vooral in stadsbuurten. Vandaar dat we ook de nodige aandacht aan de Gierzwaluw hebben geschonken.

Onze leden kregen ook de kans om kunstnesten voor Huiszwaluw aan te kopen. In de loop van februari/maart werden zeven nestkasten verkocht.

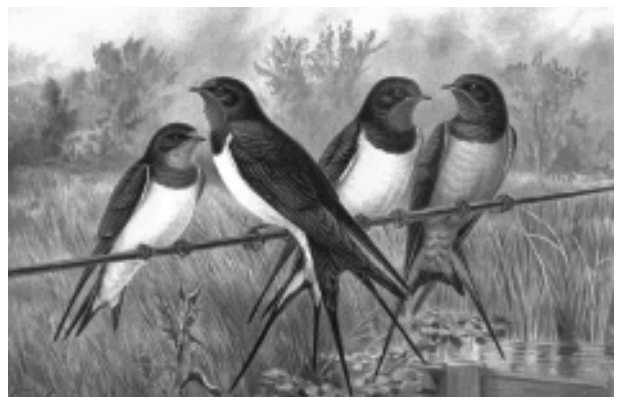
Onze oproep tot inventarisaties in onze afdelingsgemeenten kende echter weinig succes. Enkel in Aartselaar werd een heuse fietstocht langs de boerderijen georganiseerd. In elke boerderij werden enkele wetenswaardigheden over de Boerenzwaluw verteld. Met een spiegel, bevestigd op een borstelsteel, konden de nesten geïnspecteerd worden. De ontvangst op de boerderijen was zeer hartelijk. Op één plaats kregen alle deelnemers zelfs kersen mee.

De resultaten waren niet erg bemoedigend, alhoewel wel verwacht. In 1996 vonden we nog 38 bezette nesten van Boerenzwaluw en 6 van Huiszwaluw. Nu troffen we slechts 17 nesten van Boerenzwaluw en geen enkele van Huiszwaluw. De oorzaak is duidelijk het verdwijnen van het geschikte leefmilieu. De Huiszwaluwen troffen we vooral aan in de Kleistraat in de omgeving van de manege. Deze manege is intussen verdwenen en daarmee ook de zwaluwen. Een zelfde verschijnsel bij de Boerenzwaluw: verschillende schuren zijn afgebroken en vervangen door een villa, zelfs op één plaats door een appartementsblok. Waar de Boerenzwaluw nog kansen krijgt, is hij nog aanwezig.

Verder kwamen er losse, maar niet minder belangrijke mededelingen binnen van leden: er werden Huiszwaluwen gesignaleerd in de Boshoeck te Hove en in de Hollebeekstraat in Hoboken waren enkele broedgevallen van Gierzwaluw.

We moeten spijtig genoeg concluderen dat de Huiszwaluw het bar slecht doet in onze regio, om nog maar te zwijgen van de Oeverzwaluw, die helemaal niet meer waar te nemen is. Vooral in de zuidelijke gemeenten van onze regio, waar nog boerderijen liggen, doet de Boerenzwaluw het vrij behoorlijk.

In elk geval: ons Zwaluwproject mag geen eenmalig gebeuren zijn. Om werkelijk zicht te krijgen op het zwaluwbestand dienen we volgend jaar - met uw aller hulp en met hernieuwde ijver - liefst in onze hele afdeling op zoek te trekken naar zwaluwnesten.

Op zoek naar de Bosgeelster in onze regio

Wim Mertens

Zoals aangekondigd op onze snelberichten, voerde de FON (Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud) onder leiding van Erik Molenaar dit jaar onderzoek uit naar de voorjaarsflora langsheen enkele beken ten zuiden van Antwerpen. Het onderzoek stond in het teken van de Bosgeelster (*Gagea lutea*) waarvan hier enkele historische groeiplaatsen gekend waren. Niettegenstaande de lage opkomst (zelfs voor de Hollebeek vond spijtig genoeg niemand van onze afdeling tijd), was het onderzoek succesvol. Op 3 inventarisatietochten tussen 14 maart en 21 april werden langs de Hollebeek liefst 209 hogere plantensoorten waargenomen. De Bosgeelster werd hier niet gevonden, maar wel op twee plaatsen langsheen de Lauwerijkse beek te Boechout. De populaties bevonden zich beide op de hogere delen van de oever. Bij ecologische herstelprojecten van beekvalleien, waarbij nogal snel kranen en bulldozers verschijnen (hermeanderen, afschuiven oevers, ...), moet men met dergelijke zaken rekening houden. Een grondige voorafgaande inventarisatie, ook al zeer vroeg op het jaar (in april is deze soort volledig uitgebloeid!), is dan ook uiterst noodzakelijk. Meer informatie vindt u op de web-site van onze buurafdeling: www.landvanreynen.be.

Oproep: Op zoek naar marterachtigen !!!

Peter Hofman

In tegenstelling tot onze kennis over vele andere diergroepen zoals vogels, dagvlinders en reptielen, vertoont onze kennis over de verspreiding en de ecologie van inheemse marterachtigen grote leemten. Hierdoor hebben we momenteel geen inzicht in mogelijke verschuivingen in de populaties van de verschillende soorten.

Zijn er vandaag de dag nu juist meer of minder Bunzingen? Komen er in onze streek nog wel Hermelijnen voor? Wat staat er in de zomer op het menu van een Wezel?

Als regiocoördinator in het marterproject van het IBW (Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer), houd ik mij bezig met het verzamelen van gegevens over onze marterachtigen. Daar deze roofdieren vooral een nachtelijk leven hebben, zijn de zichtwaarnemingen van levende marters zeer beperkt. Het onderzoek richt zich daarom vooral op het verzamelen van verkeersslachtoffers.

In Vlaanderen komen zeven marterachtigen als inheemse soort voor. Hiervan zijn de das en de otter allicht de bekendste soorten.

Daarnaast komen ook Boom- en Steenmarter, Bunzing, Hermelijn en Wezel in het Vlaamse landschap voor. Onze marterachtigen behoren tot de orde van de roofdieren en vormen zeer goede indicatoren voor de kwaliteit van het landschap. Ze staan aan de top van de voedselpyramide en hebben specifieke behoeften wat betreft jacht- en leefgebied.

Hierdoor zijn ze "graadmeters" van ons milieu.

In gebieden waar het goed gaat met de marterachtigen, mogen we aannemen dat er een natuurlijk evenwicht is tussen een heleboel planten en dieren.

Bunzing

Een nieuwtje voor de mycologen onder onze leden

De website van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring is terug online. Surf snel naar www.KAMK.be en verkrijg daar een schat aan informatie over paddestoelen.

In onze regio is het voornamelijk de Bunzing die we als verkeersslachtoffer tegenkomen. Ondanks enkele trouwe medewerkers, vermoed ik dat we heel wat waarnemingen missen. Je moet immers op het juiste moment, op de juiste plaats passeren.

Vandaar deze oproep, want ook jij kan je steentje bijdragen aan dit wetenschappelijk onderzoek. Als je een marterachtige waarneemt, of een vermoeden hebt dat je er één hebt gezien, is het voor ons van groot belang dat je deze waarneming doorseint. Voor de volledigheid graag met vermelding van datum, soort, straatnaam en gemeente. Ook als je een dood exemplaar ziet liggen, is het belangrijk dat je dit meldt zodat een medewerker het dier kan gaan bekijken en ophalen. Uiteraard is het niet altijd even duidelijk of het nu om een jonge kat, een rat of een marter gaat. Toch zijn de grootte (kleine, slanke kat), de behaarde staart en de kleur enkele goede kenmerken. Geef ook bij twijfel gerust een seintje, dan kom iemand het wel even na kijken en in het ergste geval (bijvoorbeeld na contact met een tientonner) doet men op het IBW wel een DNA-onderzoek.

Vervoer echter zelf geen marterachtigen. Zij zijn bij wet beschermd en men dient over een toelating te beschikken om ze te vervoeren of in het bezit te hebben.

Gelijklopend met dit project werd er in 2003 gestart met een onderzoek naar het voorkomen van truffels in Vlaanderen.

Daar eekhoorns wel af en toe zo'n truffeltje lusten, wil men aan de hand van maaganalyses van dode eekhoorns hieromtrent gegevens verzamelen. Gelieve ook vondsten van dode eekhoorns zo snel mogelijk te melden bij onderstaande medewerker.

Voor meer informatie of het melden van waarnemingen kan je steeds terecht bij Peter Hofman op het nummer 03/887.86.99 of via het sturen van een mailtje naar stanlo.@skynet.be
Alvast bedankt!

Cursus Natuurgids

Verschillenden van onze leden namen deel aan de basis-cursus Natuurinzicht in Aartselaar.

Voor hen en voor allen die dieper willen gaan in de schitterende wereld van onze natuur is er de Cursus Natuurgids.

Een nieuwe cursus start op 15 oktober in de Zoo van Antwerpen: 30 lessen en excursies op woensdagvoormiddag vanaf 15/10/03 tot en met 24/6/04
Prijs: 161euro, op rek. 404-3076041-29 t.n.v. CVN met vermelding 'NTG Zoo' Info : landelijk CVN-secretariaat, 03/226 02 91 en c.v.n@pi.be

Haag- en klim- planten

Ook dit jaar, en dit al voor de negende keer pakt Natuurpunt Zuidrand Antwerpen uit met de **Behaag..Natuurlijkactie**. Natuurpunt wil hiermee het aanplanten van streekeigen hagen bevorderen. En we zijn hier niet alleen. Zes andere Natuurpuntafdelingen (Rupelstreek, Klein-Brabant, Mechels Rivierenland, Oude Spoorweg, Land Van Rey en Schijnvallei) ondersteunen de actie. Zo richten we ons tot de bevolking van wel 23 gemeenten en districten. Het succes van de opeenvolgende campagnes heeft ongetwijfeld te maken met de vlotte samenwerking tussen de medewerkers van onze natuurvereniging, gemeentelijke groendienst, milieudiensten en milieu-adviesraden in de **Natuurpuntwerkgroep "Behaag ... Natuurlijk"**. En de actie groeit niet alleen in aantal deelnemers, ook het aanbod groeit. Sinds vorig jaar bieden we klimplanten aan. Klimplanten zijn ideaal voor kleine stedelijke tuintjes.

Waarom streekeigen groen ?

Hagen, houtkanten en bomenrijen zijn in ons cultuurlandschap vaak de enige verbindingswegen tussen de overgebleven natuurgebieden. Gemengde hagen en houtkanten in landelijke gebieden en privé-tuinen kunnen samen groene linten vormen en zo gedeeltelijk zorgen voor vervanging van de verdwenen struwelen, houtkanten en hakhoutbosjes. Op deze wijze zal de waarde van het landschap zowel voor plant en dier als voor de wandelaar verhogen.

Iedereen kan zijn steentje bijdragen. **U kan vanaf nu tot 24 oktober tegen sterk verlaagde prijzen streekeigen haagplanten aankopen.** De voordelen van streekeigen groen tegenover uitheems (sier-)groen zijn immers talrijk. Streekeigen bomen en struiken groeien sneller, zijn beter bestand tegen de grillen van ons klimaat en allerlei ziekten... en zijn heel wat vriendelijker voor uw portemonnee.

Iets over ... klimplanten

Klimplanten zijn helemaal in. Ze groeien en bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken, en zijn ideaal om dit soort constructies te verfraaien en te verlevendigen. Je hebt ze in alle mogelijke variëteiten: prachtig bloeiende, groenblijvende, geurende, ... Klimplanten hebben weinig grond-

oppervlak nodig en zijn uitermate geschikt voor een "tegeltuintje" op het voetpad.

Klimplanten "wortelen" niet in de muur. Alleen op oudere en verweerde muren of bij gescheurd en afbrokkelend pleisterwerk kan het gebeuren dat zich wortels ontwikkelen die gebruik maken van de voedingsstoffen in de spleten en zo schade aanrichten.

Tegeltuintjes: natuur in de stad !

In dichtbebouwde wijken heeft niet iedereen een grote tuin. In sommige straten ontbreken zelfs voortuinen (of zijn ze zeer klein). Groen kan het straatbeeld aanzienlijk verfraaien. Het maakt de leefomgeving aangenamer. Maar soms is de stoep zelfs zo smal dat bomen geen normale kruin kunnen ontwikkelen. De oplossing: gevelbegroening met een geleerd woord, tegeltuintje in mensentaal. Het idee is eenvoudig: hoe meer bloemen en planten, hoe mooier en aangenamer de straat, zelfs al is er in die straat veel bebouwing en weinig groen.

De voordelen van gevelgroen ? Sommige gevelplanten hebben een heerlijke geur en/of fraaie bloemen. Allemaal maken ze de seizoenen door, met bloei, vruchten en bladeren die van kleur veranderen. En wat ze zeker met zich brengen, is rust en schoonheid. Voorts kunnen tegeltuintjes de monotonie van bakstenen en beton doorbreken en zo het verlies aan groene ruimten gedeeltelijk goedmaken. En dan heb je de isolerende en beschermende functie tegenover geluid, temperatuurschommelingen enzovoort nog niet eens in rekening gebracht.

De mogelijkheden voor spontane gevelbegroeiingen zijn beperkt, maar het zelf aanbrengen ervan kan spontane vestiging van diersoorten mogelijk maken waardoor meer leven in het straatbeeld wordt gebracht.

Klimplanten zijn erg geschikt voor tegeltuintjes, maar verschillende vaste planten en bloembollen lenen zich er even goed toe.

Mag dit zomaar ? Neen !

Let wel: tegeltuintjes kunnen – jammer genoeg – niet overal. Ze staan op openbaar domein. En dus zijn er richtlijnen waar u rekening mee moet houden. Sommige

gemeenten laten dit helemaal niet toe. Bij andere hebt u een toelating nodig. Bij enkele is een eenvoudige melding voldoende. **Informeert u bij de milieudienst naar eventuele toelating of beperking!** De gemeente heeft steeds het recht om tuintjes, die hinderend zijn voor de weggebruikers, van de stoep te verwijderen.

Welke planten?

Er worden 11 verschillende pakketten aangeboden, naar gelang de ruimte die u wenst te beplanten. Het plantgoed van pakketten 1 tot 10 is tussen 80 en 100 cm hoog. De prijzen van de pakketten liggen door de massale samenaankoop veel lager dan de marktprijs. Bovendien leert de ervaring ons dat door de boomkweker zeer degelijk plantmateriaal geleverd wordt.

Pakket 1: Houtkant

Wie over voldoende ruimte beschikt (een strook van ongeveer 20 m lang en 3 m breed), kan zich aan een houtkant wagen. Het onderhoud is zeer beperkt: een kapbeurt om de 5 à 10 jaar.

Soorten: Zomereik, Es, Winterlinde, Zoete Kers, Vogelkers, Lijsterbes. 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 4 euro.

Pakket 2: Houtkant voor natte en moeilijke gronden

Een houtkant als pakket 1, maar met soorten die bestand zijn tegen een vochtige bodem.

Soorten: Zwarte Els, Grauwe Wilg, Schietwilg, Boswilg, Gelderse Roos en Es. 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 4 euro.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag

Een echte omheiningshaag, waarvan de hoogte afhankelijk is van zijn functie. Deze haag wordt meestal twee maal per jaar gesnoeid: voor en na de zomer. Daardoor kan men de haag de gewenste vorm geven, zodat deze weinig ruimte inneemt. Bloemen en bessen krijgen echter geen kans uit te groeien.

Soorten: Wilde Liguster, Veldesdoorn, Rode Kornoelje, Haagbeuk en Gelderse Roos. 25 planten: 5 soorten, 5 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 8 euro.

Pakket 4: Doornhaag

Ondoordringbare haag voor afscherming. Minimale snoei voor bloem en vruchtvorming.

Soorten: Sleedoorn, Meidoorn, Egelantier, Hondсроos. 4 soorten, 6 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m. Prijs: 7,50 euro.

Pakket 5: Bloesem- en bessenhaag

Een pakket met bloeiende en bessendragende struiken. Door minimale snoei in het najaar om de 2 jaar zullen de struiken uitbundig bloeien en vruchten dragen, wat heel wat vogels aantrekt. Door de variatie in soorten is bloei verzekerd tot in de zomer. De haag kan naargelang het snoeiritm 1 à 2 m breed worden.

Soorten: Sleedoorn, Meidoorn, Gelderse Roos, Rode Kornoelje, Sporkehout en Wilde Kardinaalsmuts. 6 soorten, 4 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m. Prijs: 7,50 euro.

Pakket 6: Veldesdoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Ondanks de naam heeft deze haag helemaal geen doornen of stekels. De Veldesdoorn wordt ook Spaanse Aak genoemd. Mooi fijn blad met opvallende herfstkleur. Daar deze plant vrij humusrijke grond vraagt, is hij minder geschikt voor echte zandgronden.

Soort: Veldesdoorn - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 8 euro.

Pakket 7: Haagbeukenhaag

Bekende boereenerfhaag, wordt meestal op 1,5 m geschoren, voor en na de zomer. Niet te verwarren met een haag van (rode) beuk.

Soort: Haagbeuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 9 euro.

Pakket 8: Meidoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Deze sterk doornige plant komt ook tot bloei, indien hij kortgeschoren gehouden wordt. De witte bloemen worden als nectarproducenten bezocht door veel insectensoorten. De rode bessen worden gegeten door allerlei vogelsoorten zoals onze wintergasten Kramsvogel en Koperwiek.

Soort: Eenstijlige Meidoorn - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 8,50 euro.

Pakket 9: Beukenhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Breed eivormig blad is helder groen in het voorjaar en wordt donkerder bij het ouder worden. Het bruine herfstblad blijft tot het voorjaar aan de plant, zodat de haag ook in de winter een tamelijk goede visuele afscherming vormt. Daar we het natuurlijk karakter van onze planten sterk willen promoten, leveren we uitsluitend de groene natuurlijke variant en niet de rode kweekvorm.

Soort: Beuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 13,50 euro.

Pakket 10: Vogelbosje

Dit minipakket is bedoeld voor wie geen haag wenst te planten, maar een hoekje vrij heeft voor een klein bosje, een ideaal nestplaatsje voor onze vogels.

Soorten: Sleedoorn, Meidoorn, Gelderse Roos, Rode Kornoelje, Sporkehout en Hazelaar. 6 soorten, 2 planten per soort, totaal 12 planten.

Prijs: 4 euro.

Knotwilg

Een mooie landelijke knotwilg bekomt u door het aanplanten van een knotwilgpoot. Dit is een tak afgehakt van een andere knotwilg, ongeveer 2,5 m lang en 4 tot 6 cm doorsnede. Indien deze poot ongeveer 60 cm diep wordt geplant, zal ze uitgroeien tot een volwaardige knotwilg.

Prijs: 1,50 euro.

Klimplanten

Volgende planten worden door Natuurpunt aangeboden:

Bosrank (*Clematis vitalba*), **Wilde Kamperfoelie** (*Lonicera periclymenum*), **Klimhortensia** (*Hydrangea anomala petiolaris*), **Hop** (*Humulus lupulus*) en **Wilde Wingerd** (*Parthenocissus quinquefolia*). Alle klimplanten kosten 3 euro per stuk, behalve hop, welke 2,50 euro kost.

Meer informatie kan u vinden in de speciale klimplanten-

brochure die u op uw gemeentehuis kan verkrijgen, indien uw gemeente participeert in dit deel van onze actie. U kan ze ook afladen van onze website.

Hoe bestellen ?

Heel eenvoudig ! In het informatieblad van uw gemeente vindt u een bestelformulier. Hierop duidt u aan welk(e) pakket(ten) u wenst. Dit formulier dient uiterlijk **24 oktober** ingeleverd te worden op het gemeente- of districtshuis. Let op: wijze van betaling en uiterste besteldatum zijn niet bij alle gemeenten hetzelfde.

Wanneer afhalen ?

Op **zaterdag 22 november**. Uw gemeentelijk infoblad vermeldt plaats en tijd.

Bij het afhalen ontvangt u van Natuurpunt een folder met plant- en snoeitips, afstandsregels en een beschrijving van het plantgoed.

Info

Luk en Ria Smets - Thys, tel. 03/289.73.66 of luk.smets@pandora.be

Folders met plantbeschrijvingen zijn te verkrijgen in de bibliotheek en op het gemeentehuis. Ook op onze website kan u deze folders afladen: www.natuurpunt.be/zuidrandantwerpen

Dieren in onze omgeving: periode 15 mei - 15 aug.

Stuur uw waarnemingen, gedaan tussen 16 augustus en 15 november, naar Johan Baetens (zie colofon). Minimaal dient u te melden: datum, soort, aantal, plaats en waarnemer(s). Eventueel breidt u deze info uit met sekse, adult of juveniel of andere bijzonderheden zoals zitplaats of vluchtrichting.

Fort 7 - Wilrijk

Nachtegaal: 1 (P.H. 21/05 en 01/06/03),
2 (P.H. 02 en 05/06/03)

IJsvogel: 1 (U.C. 20/07/03)

Groenenhoek - Aartselaar

Bosrietzanger: 1 (P.H. 19 en 20/05 en 3/06/03)

Boomvalk: 2 (P.H. 5/06/03)

Canadese Gans: 4 (P.H. 05/06/03)

Zwartkopmeeuw: 2 (P.H. 05/06/03)

Einde Jan de Voslei (t.h.v. volkstuintjes/Permeke)

Spotvogel: 1 (K.M. 06/06/03)

Roodborst: 1 (K.M. 23/06/03)

Gierzwaluw: 1 (K.M. 23/06/03)

Wilrijk

Bunzing: 1 dood (K.M. 15/05/03)

Fitis: 1 (K.M. 15/05/03)

Vink: 1 (K.M. 15/05/03)

Canadese Gans: 4 (K.M. 15/05/03)

Nijlgans: 2 (K.M. 15/05/03)

Haas: 1 (K.M. 15/05/03)

Middelheim-/Nachtegalenpark + RUCA - Wilrijk

Zanglijster: (K.M. 21/05/03)

Heggenmus: (K.M. 21/05/03)

Dwergvleermuis: meerdere (K.M. 21/05/03)

Watervleermuis: (K.M. 21/05/03)

Konijn: 1 (K.M. 21/05/03)

Egel: 1 (K.M. 21/05/03)

Bosmuis: (K.M. 21/05/03)

Veldmuis: (K.M. 21/05/03)

Huisspitsmuis: (K.M. 21/05/03)

Groeningenlei-Wilrijk Kontich

Zwarte Roodstaart: 1 (K.M. 25/05/03)

Witte Kwikstaart: 1 (K.M. 25/05/03)

Haas: 6 (K.M. 25/05/03)

Kievit: meerdere (K.M. 25/05/03)

Waarnemers:

Urbain Cautereels (U.C.), Peter Hofman (P.H.), Koen Maes (K.M.)

't rAntGroentje !

**Kinder"natuurpunt"hoek !
Oktober 2003**

Schitterende najaarsactiviteiten !!!! Dus zeker komen !!!!

**Spannende speurtocht in het herfstbos in Fort 7 !!!
Zondag 12 oktober van 14 u tot 17 u**

Wat we juist gaan doen, kon je lezen in het vorige rAntGroentje, blz. 23.

Afspraak: om 14 u aan De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk. Einde voorzien om 17 u. **Meebrengen:** Laarzen ! Een loepje als je dat hebt, 1 euro voor knutselmateriaal en een drankje.

Tegelijkertijd: een geleide wandeling voor de ouders én alle geïnteresseerde leden !

**Zaterdag 15 november
Dag van de Natuur
Natuurwerkdag voor kinderen en jongeren
in de Hobokense Polder i.s.m. JNM**

In het prachtige natuurgebied Hobokense Polder moeten in het winterseizoen wel altijd werken uitgevoerd worden.

Vandaag doen we een beroep op jullie, beste kinderen en jongeren, om eens duchtig de handen uit de mouwen te steken.

Taken:

- verharden van paden
- wegvoeren van maaisel
- kappen van boompjes
-

Ben je ouder dan 12 ? Dan ben je al welkom vanaf 9 uur in Hoboken, einde Scheldelei (aan Station Hoboken-Polder de spoorlijn oversteken, dan steeds rechtdoor tot het einde van de straat).

We werken tot 12 u en dan krijg je een heerlijke kom soep en een warme choco.

Van 13 u tot 16 u vliegen we er weer duchtig in. We besluiten de dag met een drankje.

Ben je tussen 8 en 12 jaar? Dan verwachten we je om 13 u op dezelfde afspraakplaats. Eerst gaan jullie een uurtje op wandel met een kindergids en van 14 u tot 16 u is het werken geblazen. Keitof! Achteraf nog een drankje en om 16.30 u sluiten we af.

Wij zorgen voor al het nodige materiaal, voor voldoende begeleiding en voor de middagdrank/soep (gratis voor werkende kinderen en jongeren)

Wat breng jij mee? Picknick als je de hele dag komt.

Iedereen brengt zeker laarzen!!!! mee en indien je werkhandschoenen hebt, mag je die ook meebrengen.

Voor de ouders: er zal op het einde van de Scheldelei een infotent van onze Natuurpuntafdeling opgesteld staan, waar u heel wat informatie kan bekomen en waar u zich een kopje koffie/thee kan aanschaffen. U kan ook een wandeling maken in ons schitterend natuurgebied (er lopen twee gemarkeerde wandelingen door het gebied) of een kijkje nemen bij de werkzaamheden die de kinderen verrichten.

Zondag 14 december
Vogelkransen maken in Fort 7
14.30 u tot 17.00 u

Ditmaal een **knutselnamiddag**. In deze barre wintermaanden kunnen de vogels het wel extra-moeilijk hebben. We gaan ze een handje helpen. We maken een soort adventskrans, maar dan wel een krans met allerlei vruchten en zaden, waar de vogels heerlijk van kunnen smullen. Schitterend om zien, maar vooral een heel lekkere verrassing voor de vogeltjes.

Samenkomst aan Lokaal De IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk om 14.30 u. Einde voorzien om 17.00 u.

Telefonisch **INSCHRIJVEN** is noodzakelijk bij Ria Thys, 03/289 73 66 of Nancy Geldhof, 03/827 55 44.

Meebrengen: 3 euro (wij zorgen voor alle materialen om de krans te maken en voor een drankje)

Deze knutselnamiddag wordt ook ingericht bij Natuurpunt Rupelstreek op zondag 7 december van 10.00 u tot 12.30 u in De Paardenstal, Boomsestraat 221 te Niel.

**Verslagen van de periode 15 mei tot en met 15 augustus 2003 te verzenden naar
André De Mul, Lucas Henninestraat 41 2610 Wilrijk of per email:
andre.demul@belgacom.net**

Dagwandeling Noord-Haspengouw d.d. 17/05/2003

Gids: Jules Robijns
Leiding: Lucy Snoeck
Aantal deelnemers: 8
Verslag: Erwin Van der Weyden

Uitstel betekent dan toch soms wel afstel, want met slechts 8 personen trekken we richting Haspengouw. De wandeling werd dan ook verschoven tot net één dag voor de open natuur.dag, vandaar

We komen samen aan een eeuwenoude watermolen over de Kleine Geet. Daar ontmoeten we onze gids, Jules Robijns, een gedreven bezieler van "zijn" Ezemaël.

Landbouwgrond die vrijkomt in de vallei van de Kleine Geet koopt hij zoveel mogelijk op om ze te herbebossen (tot 150 boompjes per uur!). Uit economische overwegingen kiest deze schoolmeester veelal voor populier, wat de echte natuurstrategen een niet zo'n beste keuze vinden, maar dat zal de Wielewaal (opvallend afwezige trouwens) worst wezen. De ochtendwandeling behelst een stuk van deze vallei.

We vinden in bloei (!) Kleefkruid en Tweerijige Zegge. Ook genoteerd: Knolsteenbreek, Herts-munt, Zadel- en Zwavelzwam, Gele Kwik, Koninginnepage, Kramsvogel en Ringmus. In de categorie gehoord, maar niet gezien hebben we: Geelgors, Spotvogel en Bosrietzanger. Verder niet gehoord en amper gezien: de Forel!

Als een wriemelende schicht en met een waanzinnige snelheid schiet die door het ondiepe water. Het is aan de aanwezigheid van deze vis dat Jules merkt of waterzuiveringsacties van de overheid succesvol zijn. Toegegeven, van die Forel, dat was meer een "weet" van Jules dan een herkenning van die vis.

De boterhammen eten we in een folkloristisch cafeetje en de namiddagwandeling brengt ons in het typische Haspengouw met zijn licht glooiende en immens uitgestrekte akkers. Op onze tocht volgen we de Longaweg. Dit is een beschermde holle weg, die oorspronkelijk door de Romeinen was aangelegd (toen nog lichtjes bol). Op z'n grootst is de weg 35 m. breed en 13 m. diep.

Op een akker zien we Kievitskuikens moederziel alleen

Kievitskuiken: Foto: Erwin Van der Weyden

rondhuppelen. Zogauw wij naderen loopt er eentje naar de rand van de weg om in het langere gras schutting te zoeken. Jules maant ons aan om te stoppen en wandelt zelf verder richting Kievitjong. Als hij het gevonden heeft, blijft hij staan en wenkt hij ons. Het beestje ligt aan z'n voeten platgedrukt tegen de grond! Zelfs al komen we er allemaal rondstaan, blijft het liggen en verroert het enkel z'n koppeke. Ongelooflijk schattig! Als we tenslotte verder lopen, spurt het naar het midden van de akker, onderweg graantjes meepikkend, want verderop komt er al een wandelaar met hond aan.

Jules vertelt dat bij een telling 2 jaar geleden er 38 koppels Grauwe Gors te vinden waren in een gebied van 25 km³. Daarmee scoorden ze erg hoog in België (top 3 ?). Intussen lijkt het bestand verder te zijn geslonken. Maar niet totaal, want net voor de laatste draai richting dorp horen we op een goeie 100 meter een Grauwe Gors zingen. Heel dicht liet hij zich niet benaderen, maar daarom hebben we verrekijkers bij.

Het was opnieuw een geslaagde tocht, met enkele verrassende waarnemingen, waarvoor onze welgemeende dank.

Orchideeëncursus naar de Viroinvallei d.d. 22/06/2003

Gids: Bart Van de Vijver
Aantal deelnemers: 25
Verslag: Catherine Vandercruyssen

Aansluitend op zijn boeiende orchideeëncursus nam Bart ons mee voor een nog boeiendere tocht. Aangekomen in Nismes en wachtend op de deelnemers, begon de dag al goed met een show van Gierzwaluwen en Huiszwaluwen. Later op de dag, konden we nog Boerenzwaluwen bewonderen.

Het gebrek aan regen en de hoge temperaturen hadden dit jaar vele orchideeën tegengehouden om hun hoofdje omhoog te steken. Daarom trokken we verder naar Petit Doische, om er in een vochtig gebiedje enkele soorten te gaan ontdekken. De wandeling leidde ons langs een vroegere spoorweg dat tot een "fiets- en wandelpad" was omgetoverd met bermen vol bloemen. Als men daarop een 25-tal plantenfanaten loslaat, is het wandeltempo bijzonder laag, maar de waarnemingen des te boeiender. Om u te doen watertanden : Trosgamander, Wimperparelgras, Spaanse Zuring, Blauw Guichelheil, Kraailook, Echte Guldenroede, Boskruiskruid, Viltige Ganzerik. De families Streepzaad, Havikskruid, en andere composieten werden duchtig besproken. En vermits bloemen vlinders aantrekken, noteerden we: Kleine IJsvogelvlinder, Keizersmantel, Weerschijnvlinder, Groot Geaderd Witje.

Maar daar kwamen we niet voor, weldra verlieten we de weg en doken in het bos naar een lager gelegen zuurder terrein, wat aan de begroeiing best te merken was: Herfststijlloos, Bochtige Klaver, Melkeppe, Tormentil, Struikheide en Kleine Ratelaar. Hier liet Bart ons los om zelf even te trachten de orchideeën te determineren. Maar na onze cursus, kende iedereen natuurlijk (?) alle verschillen tussen de Bosorchis en de Gevlekte Orchis en al hun hybriden. De

Welriekende Nachtorchis met zijn delicate schoonheid kon ons ook verleiden.

Na de middag trokken we naar de Tienne de Breumont. En vooraleer we de eerste orchidee hadden gevonden, hadden we weer een hele reeks plantjes gedetermineerd: Betonie, Verfbrem, Kalkbedstro, Wondklaver, Vleugeltjesbloem, Bevertjes, En daartussen, met zijn geel aanhangsel vooraan de lip naar voren gericht, wachtend op het bezoek van een Hommel? De Hommelorchis, die we op het einde van de wandeling nog mooier zouden kunnen bewonderen met "vier op een stengel". De Muggenorchis, met zijn lange spoor, was ook prachtig in bloei. De vlindertjes fladderden hier naar believen: Koninginnepage, Dambordje, Tweekleurig Hooibeestje, Purperstreepparelmoervlinder. Zij leidden ons naar onze volgende ontdekking, een prachtige Bruinrode Wespensorchis, een kleine Groene Nachtorchis en zelfs een uitgebloeide Bergnatchorchis.

Om de dag mooi af te sluiten, kon een bezoekje aan de Fondry des Chiens niet ontbreken. Daar zagen we weer prachtexemplaren van de Muggenorchis en dit maal een bloeiende Bergnatchorchis en zelfs een Brede Wespensorchis. En weer andere bloemen: Witte Brunel, Kruisbladgentiaan, Wit Vlas...

Als je de kalkstreek bezoekt, kun je sommige gepassioneerden niet weerhouden ook naar de korstmossjes te kijken. De volledige opsomming zal ik u besparen, maar ik vermeld toch graag de top vier, zie voor een prachtfoto pagina 7 van de groene Korstmossen en Mossengids van Tirion: de gele Fulgensia fulgens, Squamarina cartagilensis, Psora decipiens en Toninia sedifolia.

Kilometers hebben we niet afgelegd, maar we hebben des te meer gezien.

Zo'n dag, zo'n gepassioneerde groep, zoveel bloemen en vlinders, 9 verschillende orchideeën, de zon, een blauwe hemel en niet teveel teken, wat kan een mens meer verlangen! Bedankt Bart voor deze prachtige dag en je vriendelijke, geduldige maar vooral deskundige uitleg.

Domein Groot Meer te Ossendrecht (NL) en Nachtzwaluwenobservatie d.d. 28/06/2003

Gidsen: W. de Dooy en Luc Van Schoor
Leiding: Rudy Vansevenant
Aantal deelnemers: 16
Verslag: Tuur Wuyts

Het was reeds drie jaar geleden dat we nog dit domein van 750 ha en eigendom van de familie Cogels bezocht hadden. Even na 15.00 u startten we onze verkenningstocht onder leiding van boswachter W. de Dooy. Tot onze verrassing stelden we vast dat er nu wel water in het ven stond. Reeds van ver viel de rode kleur op van Kleine Zonnedaau, die op de droog gevallen bodem van het ven groeide. Wegens de rondspringende minuscule Rugstreeppadden moesten we uitkijken waar we stapten. Op een deel van de verschillende vennen groeide overvloedig Veenwortel, ook een fraai zicht! Blauwe Reigers, Meerkoeten, Dodaarzen, Kuif- en Krakeend, Geoorde Fuut en een koppel Slobeenden waren present. Dé verrassing was wel een koppel Roodhalsfuten in prachtkleed! Jammer dat er ook dit jaar geen broedsucces was.

In de lucht Oeverzwaluw en ook de behendige Boomvalk. Iets verder langs een bospad en hoog in een Grove Den het

nest van een Havik met prooirsten op de grond. Op het Klein Meer, Bergeend met jongen, evenals Dodaars. Aan het Ranonkelven vlogen 2 Witgatjes op. Tevreden namen we afscheid van de boswachter en het unieke domein. Onze boterhammen aten we op op het ruime terras van de Volksabdij een eindje verderop. Rond 20.00 u reden we terug naar het heide- en bosgebied in de buurt van de Kalmthoutse heide net over de grens. Luc gaf eerst nog uitleg over de lichaamsbouw en de levenswijze van de Nachtzwaluw. De zon zakte langzaam achter de horizon en we genoten van de speciale sfeer en het mooie uitzicht. Vooral de Boompieper was hier nadrukkelijk aanwezig. Zeven Wulpen vlogen al roepend naar de Schelde. En dan begon het! Verschillende Nachtzwaluwen lieten van ver of tamelijk dichtbij hun ratelend geluid horen. Soms kwamen ze zelfs vrij dicht langs gevlogen. Het waren alleen mannetjes met hun kenmerkende witte vlekken op vleugel- en staartpunten. Enig . . . , schitterend . . . , boeiend. We hadden weer eens ten volle genoten van het landschap en zijn vogels. In het schemerdonker wandelden we terug naar de wagens. Luc, Rudy en Hilde, bedankt voor de prachtige namiddag en avond!

Noord-Limburg: Hageven en De Luysen / Stamprooierbroek d.d. 06/07/2003

Gidsen: VM: Marcel Versmissen
NM: Collectief van de deelnemers
Leiding: Luk en Ria Smets - Thys
Aantal deelnemers: 22
Verslag: Tuur Wuyts

Voor de meeste deelnemers was dit grensoverschrijdend natuurgebied Hageven - de Plateaux met een gezamenlijke oppervlakte van 550 ha "terra incognita": Afspraakpunt voor de wandeling was het Natuur Educatief Centrum "De Wulp": het terrein bestaat uit heide, vijvers en vennen, bossen, grasvlakten en struikcomplexen: Aan de oostzijde loop de Dommel, wat een pluspunt betekent, dus variatie genoeg. Op de Provincievijver met vogelkijkhut zat Knobbelzwaan, Dodaars, Kuifeend met jongen en Wilde Eend. In de buurt zouden ook 2 paar Roerdompen broeden. Langsheen de Dommel in het riet hoorden we Kleine Karekiet, Sprinkhaanzanger en Snor. Op een volgend ven met weer een kijkhut vloog zowaar een Roerdomp over! Langs het ven stond er een constructie van palen met een

Landkaartje Foto: Luk Smets

kunstnest om een Visarend tot broeden aan te zetten. Snelle ogen zagen hier ook de IJsvogel Verder Rietgors en Groenling. Juli is ook libellentijd. Manu determineerde voor ons stap voor stap een jong mannetje Steenrode Heidelberg. Aan de rand van een weidse vlakte groeiden Gagel en Witte Snavelbies. We komen aan grenspaal nr. 185 uit 1843 - in de omgeving Roodborsttapuit, Veldleeuwerik, Roeken en Geelgors. We hebben ook aandacht voor mannetje Watersnuffel en Heideblauwtje. Langs een wandel- en fietspad vinden we IJzerhard en Zwarte Toorts. In "De Wulp" werden de boterhammen verorberd bij een frisse pint of een warme kop koffie of thee. Dit centrum mag gezien worden en wordt uitgebaat door vrijwilligers! Nadien was het nog een flink eind rijden naar De Luysen. De bedoeling was een wandeling omheen het gebied te maken, maar voor de fervente Natuurpunters was dit te hoog gegrepen! De vogelkijkhutten leverden reeds zoveel waarnemingen op dat de tijd verstreken was om gans het traject te doen. Nog nooit zagen we zoveel vlinders en andere insecten bij elkaar als hier. Even opsommen: Bruin- en Oranje Zandoogje, Atalanta, zeer veel Landkaartjes (zomervorm), Distelvlinder, Koevinkje, Lievaling (een dagactieve nachtvlinder), Dagnauwoog, Icarusblauwtje, Boomblauwtje. Verder de Blauwe Breedscheenjuffer en de Doodskopzweefvlieg. Boven een vijver demonstreerden Boomvalken hun vlieg- en vangstechniek. Ook aanwezig: Witte Kwikstaart, Aalscholver, Meerkoet, Dodaars, Grauwe Gans en Kleine Karekiet. 't Was intussen reeds 17.30 u geworden en tijd dus om richting Wilrijk of Ukkel te rijden. Luk en Ria, deze uitstap was een topper! Geheel of gedeeltelijk mag deze nog eens geprogrammeerd worden!

In stille aanbidding voor de vogelpopulatie
Foto: Luk Smets

**Zomerwandeling in het Heidebos te Moerbeke/
Wachtebeke (VM) en de Daknamse Meersen (NM)**

d.d. 21/07/2003

Gidsen: VM: Gaston Van Gaver
NM: Arne Verstraeten
Leiding: Tuur Wuyts
Aantal deelnemers: 18
Verslag: Ronny Deckers

Onder een stralende zon ging het in de voormiddag richting Moerbeke voor een bezoek aan het Heidebos. Een beschermd reservaat met een oppervlakte van 160 ha.

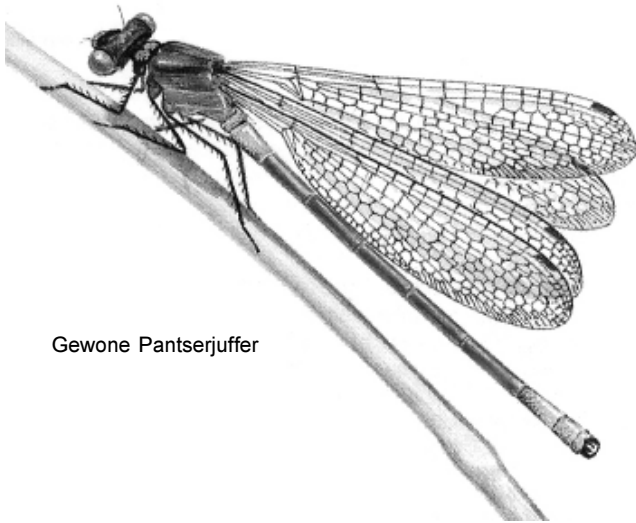
Gids van dienst was Gaston Van Gaver. Een plaatselijke natuurkenner, die het Heidebos als zijn binnenzak kent. Alhoewel het reservaat als een lappendeken van verschillende biotopen wordt afgeschilderd, zal mij (en waarschijnlijk iedereen) vooral de immense hoeveelheid Adelaarsvaren bijblijven. Het is zelfs zo, dat in de beheersplannen het terugdrijven van deze soort een prioriteit is. Voor de "soortenjagers" onder ons, was het inderdaad geen topvoormiddag. Toch gaat er een speciale sfeer uit van zo een boswandeling tussen muren van varens. In de namiddag waren de Daknamse Meersen aan de beurt. Hier was de gids Arne Verstraeten. Een jonge kerel met een encyclopedische kennis van fauna en flora. De DM zijn een zeer gevarieerd gebied. Erg leuk was het feit, dat op 1 terreintje, gewone Friese koeien voor de begrazing werden ingezet. Zeer opvallend waren de grote hoeveelheden sprinkhanen. Daar dit duidelijk 1 van Arne's specialiteiten was (1 maar zeker niet de enige) kregen we een minicursus gratis en voor niks aangeboden.. Opvallendste soort was zeker de zeldzame Moerassprinkhaan. Een grote variëteit aan plantensoorten die niet vies zijn van natte voeten ook. Ik citeer er slechts enkelen: Egelboterbloem, Holpijp, Moerasspirea, Moeraskruiskruid enz. Ondertussen was het zo heet geworden, dat we op een bepaald ogenblik beslisten om een 15 minuten pauze in te lassen. Trop is teveel zoals wel eens beweerd wordt. Het kwik steeg nl. boven de 35 graden. Op de terugweg, werd uiteraard nog eens langsgereden bij de ondertussen beroemde Daknamse Ooievaars. Onze welgemeende dank aan de beide gidsen en aan onze goeie vriend Tuur, die weer alles in goede banen leidde.

Fietstocht in de Noorderkempen d.d. 26/07/2003

Gidsen: Marieke Berkvens
Leiding: Tuur Wuyts
Aantal deelnemers: 12
Verslag: Thierry Depauw

Tegen alle voorspellingen in krijgen we droog heerlijk fietsweer. We slommen via rustige landelijke wegeltjes. Vanuit Wuustwezel richting Nieuwmoer, Wildert, de verbindingsweg, Kalmthoutse Heide, Kijkuit en terug Oost naar Wuustwezel. Een tof groepje van 12 mannen en vrouwen. Ideaal. In eerste instantie wou Marieke ons het reservaat van Wuustwezel tonen. Grensgebied Hofakker, schattig, een zakdoek groot. Twee poeltjes, een paarse Zeekattestaart, Groene Kikker, Kikkerbeet, Ezelskop. Verderop komt er een kink in de kabel. Waar zitten we ?? 't Ja op de stafkaart volgend al rijdend aan een flink tempo ?? Het fietsknooppuntennetwerk redt de situatie. Hier staan we aan knooppunt 03. Ha !! Goed op weg naar Nieuwmoer. Knooppunt 82: Watersnuffel, Oranje Zandoogje, Buizerd. Ja, ja !! We poseerden even hé! Watersnuffel determineren al rijdend, nu, zo'n krakken zijn we nu ook weer niet.. We spreken onze picknick niet aan op de "Wildertse rust", camping, te vroeg, maar wel op de verbindingsweg schuin tegenover Stappersven. We doen hier ook een klein wandelingetje door de heide; Kurt, de kenner haalt zijn net terug boven. Resultaat: Zwarte Heidelberg, Gewone Pantserjuffer, Koraaaljuffer Schitterend, de acrobatische luchtshow van de Boomvalk. Ja, hij heeft een libel gevangen. Witte Snavelbies, Veenpluis. Een ven,

aan de rand, twee soorten Zonnedauw. Kijk, Grote Keizerlibel en ik dacht Bruine Glazenwasser gezien te hebben. De volgende halte, terras Arboretum, een frisse slok. Onderweg bitter weinig Boerenzwaluwen, een Huismus of twee. We komen bijna twee uur vroeger, t. t. z. was 17.00 u het geplande uur, aankomst Wuustwezel? 't Ja, het tempo is wat hoog. Ik bedoel: niet om te volgen, maar om rustig rond te kijken en te genieten van al dat landelijk moois. Nu ja, tijd om nog ene te pakken hé. We gooien een terrasje overhoop en sluiten hier de dag gezellig af. Weer een fijne fietstocht. Waar brengt Marieke ons de volgende keer heen? Dank u, Marieke. Dank u, Tuur, en niet te vergeten, Wim, hé! Ik zie me niet helemaal van Lint uit de toer doen en terug.

Gewone Pantserjuffer

De eendekooi in Aalkeetpolder en de Amsterdamse Waterleidingsduinen d.d. 2/08/2003

Gids: Plaatselijke gidsen
Leiding: Fons Waeterschoot
Aantal deelnemers: 21
Verslag: Moniek Van den Bergh

De afwezigen hebben of hadden ongelijk. Een fijne dag met volop zon, om nog meer te genieten. Na een busrit van ongeveer een uur en nog wat zoeken, waren we aan de "Aalkeetpolder". Te voet over de brug van 7 ton zien we links en rechts mooie dingen: Zwanebloem, Gele Gentiaan, terwijl een aantal vlinders komen fladderen; naar deze bloemen moeten we in ons landje toch wel zoeken. De gids stond ons reeds op te wachten aan de eendekooi. Hij gaf een zeer deskundige uitleg over hoe het vroeger in mekaar zat en wat ze er nu nog deden. De eendekooi die trouwens van Natuurmonumenten is, wordt gebruikt om eenden te ringen. Veel te vlug was het tijd voor de bus aan de brug van 7 ton, want het volgende wachtte op ons. Geen nood, na een uurtje bussen was het voor sommigen onder ons meer dan welkom om de picknick in open lucht te verorberen. Na een stevige koffie (kan toch lekker zijn) vertrokken we in twee groepen. Een weelde! Een perfecte en meer dan voorbereide wandeling bracht ons door een afwisselend duinenlandschap met hoogten en laagten, bomen en ruigten, terwijl de gids ons vertelde hoe het gebied ontstond, waar we onze voeten zetten: de Amsterdamse waterleidingsduinen. Sinds 1853 wordt het water van

deze duinen naar Amsterdam gestuurd. Hier wordt het water opgeslagen en verbeterd door natuurlijke processen en vermenging met grondwater. Dan pas komt het in het buizenstel terecht naar het zuiveringsbedrijf van de waterleiding. Ondertussen hadden we kennis gemaakt met de weliswaar uitgebloeide Kuifhyacint, wel verrassend. Libellen vlogen af en aan ... Boomvalk? Ja, ja, daar vliegt hij. Buiten de gewone vlinders ook nog Kleine Parelmoer en Duinparelmoer, die zijn eitjes op het Duinviooltje afzet, dat we ondertussen gevonden hadden. Stipt op tijd na een zeer mooie en fijn wandeling konden we de terugtocht aanvangen met nog een stop in één van de wegrestaurants om de hongerige magen te stillen. Eigenlijk wel goed, zo konden alle mensen rustig naar huis en hoefde niemand zijn hersens nog te pijnigen met wat gaan we nu weer eten. Fons, je krijgt geen applaus meer, maar toch samen met Yvonne: bedankt voor de fijne dag.

Steltlopers in Zeeland d.d. 10/08/2003

Gids : Luc Van Schoor
Leiding: Rudy Vansevenant + Tuur Wuyts
Verslag: Wim Vandeweyer
Aantal deelnemers: 15

Om 8 u stipt vertrokken we, min of meer in de nevel, richting Zeeland voor onze reeds zoveelste maar immer boeiende steltlopertocht. Na de brug over het Veerse meer stond ons de eerste aangename verrassing te wachten. We zagen namelijk een sperwer die een graspieper als ontbijt wel zag zitten. Na ook de Zeelandbrug achter ons te hebben gelaten nam Luc ons mee van het ene doodlopende straatje in het ander tot we uiteindelijk aan de Galgenpolder en Karrenvelden aankwamen. Daar kregen we plots het gezelschap van een viervoeter die het duidelijk voor Lydia had, doch de liefde was niet wederzijds. Nadat Luc ons wat meer uitleg had gegeven over het Plan Tureluur, liet hij ons kennis maken met een prachtige inlage waar massa's vogels zaten (en dat dus uiteraard niet zo bekend is bij vogel-liefhebbers. Onze eerste waarneming bestond uit Putters en heel veel Gele Kwikken. Verder zagen we er nog Kemphanen (sommige met een spierwitte vedertooi), Tureluurs, Zwarte Ruiters, een Watersnip (niet alleen op Luc zijn rug.), een Regenwulp, een paar gewone Wulpen, twee Dodaarsjes en een paar Oeverlopertjes. Nadat we terug in de auto gestapt waren, namen we (jammer genoeg) afscheid van Rudy en Catherine en reden we verder naar een privé-domeintje waar we in de verte massa's Lepelaars zagen zitten. Na een deugddoend drank op het terrasje van een plaatselijk dorpscafé (waar ze nog nooit van een coupe vers fruit hadden gehoord) bezorgde Lydia de leider van de namiddag (den Tuur) nog een welverdiende verfrissing. In de Prunjepolder hebben we, buiten de gebruikelijke vogels (waaronder een Kluut in een beekje waar enkel wat zout van overbleef) nog een jonge Bontbekplevier, een Krombekplevier en een Bosruiter gezien. Als afsluiter van een prachtige dag hebben we onszelf nog getrakteerd op een fris pintje in de Heerenkeet. Bedankt Luc, Rudy en Tuur voor de prima leiding en het gidsen en alle deelnemers voor het aangename gezelschap.

Meer gedetailleerde informatie (vertrekplaats en -uur, kledij, ...) over de activiteiten vind je in dit tijdschrift.

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Uitstappen:

- Zo. 5 okt. Zangvogeltrek in de Hobokense Polder
 Zo. 12 okt. Herfstspeurtocht in Fort 7 met knutsel-moment (kinderactiviteit)
 Zo. 19 okt. **Busuistap naar de Ardennen**
 Vr. 31 okt. Prullaria van Cap Gris Nez: De IJsvogel
 Za. 8 nov. Paddestoelen in Schildehof
 Zo. 16 nov. Vogeltocht naar Beveland
 Zo. 30 nov. Geleid bezoek aan Planckendael
 Za. 6 dec. Dia-avond: Ooievaars zonder grenzen
 Zo. 14 dec. VM: Noordelijk eiland Wintam
NM: Kinderactiviteit: Vogelkrans
 Zo. 21 dec. Vogelobservaties in de Netevallei
 Zo. 4 jan. Vogelobservaties in Tholen
 Za. 10 jan. Vogelobservaties in Hobokense Polder
 Zo. 18 jan. De Wereld van Kina en Bourgoyen-Ossemersen
 Zo. 25 jan. **Busuistap naar Schouwen-Duiveland**
 Za. 31 jan. Gezellig samenzijn KHOP

Infostanden van de Communicatiewerkgroep:

- Za. 15 nov. Hobokense Polder, einde Scheldelei (in kader van natuurbeheersdag met JNM)
 Za. 20 dec. Kerstmarkt Valaar, Wilrijk
 Info bij Daniella Van Peel (colofon)

Vergaderingen (vrij toegankelijk):

- Za. 11 okt. Planning beheerswerken in Fort 7, De IJsvogel, Fort 7, Wilrijk om 9.00 u. Info bij Peggy Beers (colofon)
 Di. 14 okt. Gidsenvergadering, De IJsvogel, Fort 7, Wilrijk om 19.30 u. Info bij Hilde Vangrunderbeek (colofon)
 Wo. 15 okt. Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u
 Wo. 22 okt. Opstartvergadering Werkgroep Beheer, De IJsvogel, Fort 7, Wilrijk om 20.00 u. Info bij Johan De Ridder (colofon)
 Vr. 7 nov. Vergadering van de Educatieve Werkgroep, Fort 7, De IJsvogel om 19.30 u. Info bij Ria Thys (colofon)
 Wo. 19 nov. Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u
 Di. 25 nov. Open bijeenkomst van de Communicatiewerkgroep, Fort 7, De IJsvogel om 20.00 u. Info bij Daniella Van Peel (colofon)
 Wo. 17 dec. Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u
 Wo. 21 jan. Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u

Geleide wandelingen in onze natuurgebieden:

- Zo. 12 okt. Herfstwandeling in Fort 7
 Zo. 19 okt. Herfstwandeling in Hobokense Polder
 Zo. 16 nov. Herfstwandeling in de Hobokense Polder

Weekends en cursussen:

- 3 - 5 okt. **Paddestoelenweekend in de Argonne**
 25 - 26 okt. **Vogeltrekweekend in Zeeland**
 Vr. 21 nov. **Start Ganzencursus**
 26 - 29 feb. **Vogelvierdaagse Lac du Der**

Natuurbeheer:

- Hobokense Polder:** zo. 12 okt. (start 9 u)
 za. 15 nov. i.s.m. JNM (start 9 u)
 zo. 14 dec. (start 9 u)
 za. 10 jan. (start 10 u)
 Info bij Danny Jonckheere/Wim Mertens (colofon)
Fort 7: za. 18 okt.: Open beheersdag
 Vanaf 18/10 elke za. van 9 tot 12 u
 Info bij Peggy Beers (colofon)
Oeyvaersbosch Aartselaar: za. 8 nov. (start 9.30 u)
 Info bij Ivan Bogaerts: 03/887 16 46
Hollebeek: Hoboken: za. 25 okt. (start om 10 u)
 Info bij Anik Schneiders: 03/827 41 58

In dit nummer

2	Colofon	21	Educatief:	De verspreiding van vruchten, zaden en sporen (3)
3	Editoriaal	24	Te koop	
4	Agenda: weekendactiviteiten	25	Studie:	Zwaluwproject
10	Agenda: weekends en cursus			Bosgeelster
12	Bestuursberichten			Marterachtigen
16	Fort 7-nieuws: Inventarisaties/Start beheer	27	Behaagactie 2003	
18	Hobokense Polder-nieuws:	29	Dieren in onze omgeving	
	Werkingsnieuws	30	Kinderhoek: 't rAntGroentje	
	Oproep vrijwilligers	32	Verslagen	
20	Familieberichten	36	Activiteitenkalender	

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 januari, ontvangen we graag ten laatste **15 november 2003**. Te bezorgen bij de rubriekverantwoordelijken, zie blz. 2